T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN ÇALIŞMALARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAYVANLARA YÖNELİK TUTUMLARLA KADINA YÖNELİK PARTNER ŞİDDETİ MİTLERİNİ KABUL ETME ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Rozana URKUN

Danışman
Prof. Dr. İnci BOYACIOĞLU BAL

2025

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
KADIN ÇALIŞMALARI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAYVANLARA YÖNELİK TUTUMLARLA KADINA YÖNELİK PARTNER ŞİDDETİ MİTLERİNİ KABUL ETME ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Rozana URKUN

Danışman
Prof. Dr. İnci BOYACIOĞLU BAL

İZMİR, 2025

TEZ ONAY SAYFASI

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Adı ve Soyadı : ROZANA URKUN

Öğrenci No : 2022801325

Tez Başlığı : Hayvanlara Yönelik Tutumlarla Kadına Yönelik Partner Şiddeti Mitlerini Kabul Etme Arasındaki İlişkiler

Savunma Tarihi : 26.09.2025

Danışmanı : Prof.Dr.İnci BOYACIOĞLU BAL

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı	Üniversitesi	İmza
Prof.Dr.İnci BOYACIOĞLU BAL	- Dokuz Eylül Üniversitesi	.....
Dr.Öğr.Üyesi İpek ERGÖNÜL	- Dokuz Eylül Üniversitesi	.....
Dr.Öğr.Üyesi Duygu BUĞA	- İstanbul Medipol Üniversitesi	.....

ROZANA URKUN tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği( ) / oy çokluğu( ) ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Erhan DEMİRELİ
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hayvanlara Yönelik Tutumlarla Kadına Yönelik Partner Şiddeti Mitlerini Kabul Etme Arasındaki İlişkiler” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19.2.2026

Rozana URKUN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Hayvanlara Yönelik Tutumlarla Kadına Yönelik Partner Şiddeti Mitlerini Kabul Etme Arasındaki İlişkiler

Rozana URKUN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı

Kadın Çalışmaları Programı

Bu araştırma kapsamında kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul etme eğilimi üzerinde hayvanlara yönelik tutumların etkisi incelenmiştir. Bu amaçla çalışma 18 yaşından büyük 392 kişiyle yürütülmüştür. Katılımcılar daha önce psikometrik özellikleri test edilmiş Kadına Yönelik Partner Şiddeti Mitlerinin Kabulü Ölçeği, Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği, Çelişik Türcülük Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu doldurmuştur. Araştırmanın bulgularına göre kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü ile hayvanlara yönelik empati arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü ile çelişik türcülük arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Son olarak kadına yönelik partner şiddeti mitleri ile türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülük arasında da pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çelişik türcülük ve kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü arasındaki ilişkide cinsiyetin düzenleyici etkisi anlamlı bulunmamıştır. Bu çalışma, hayvanlara yönelik empatik tutumlar ve çelişik türcülüğün kadına yönelik şiddet tutumlarıyla ilişkisini ortaya koyma ve hayvana yönelik şiddet biçimlerini türcülük özelinde değerlendirmesiyle literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Kadına yönelik şiddetin bir yordayıcısı olabilecek olan hayvana yönelik tutumların araştırılması, hayvana yönelik şiddetin türcülük bağlamında incelenmesi ve önlenmesi, son olarak da şiddetin tüm türleriyle mücadele edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Partner Şiddeti Mitleri, Hayvanlara Yönelik Tutumlar, Hayvana Yönelik Empati, Çelişik Türcülük

ABSTRACT

Master's Thesis

Relationships Between Attitudes Toward Animals and the Acceptance of Myths About Intimate Partner Violence Against Women

Rozana URKUN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Women Studies

Woman Studies Program

This study investigates the impact of attitudes toward animals on the tendency to accept myths about partner violence against women. The research was conducted with 392 participants aged 18 and above. Participants completed the Acceptance of Myths about Partner Violence Against Women Scale, the Animal Empathy Scale, the Ambivalent Speciesism Scale and a Demographic Information Form all of which have established psychometric validity. The findings revealed a significant negative correlation between empathy toward animals and the acceptance of myths surrounding partner violence against women. Conversely, a significant positive correlation was found between the acceptance of these myths and ambivalent speciesism. Moreover, positive and significant associations emerged between the acceptance of such myths and the subdimensions of speciesism, namely protective speciesism, human superiority speciesism, and linguistic speciesism. Gender did not significantly moderate the relationship between ambivalent speciesism and the acceptance of myths about partner violence. This study offers a novel contribution to the literature by highlighting the link between attitudes toward animals, particularly empathy and speciesist beliefs, and attitudes toward violence against women. Exploring attitudes toward animals as potential predictors of gender-based violence, and examining animal-directed violence within the framework of speciesism are essential for developing a more comprehensive understanding of violence and for advancing efforts to prevent all its forms.

Keywords: Intimate Partner Violence Myths Against Women, Attitudes Toward Animals, Empathy Toward Animals, Ambivalent Speciesism.

HAYVANLARA YÖNELİK TUTUMLAR VE KADINA YÖNELİK PARTNER ŞİDDETİ MİTLERİNİ KABUL ARASINDAKİ İLİŞKİLER

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR x
TABLOLAR LİSTESİ xi
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
EKLER LİSTESİ xiii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

1.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İDEOLOJİK ZEMİNİ: ATAERKİLLİK VE MEŞRULAŞTIRICI MİTLER 4
1.1.1. Kadına Yönelik Şiddeti Meşrulaştırma 7
1.2. HAYVANLARA YÖNELİK TUTUMLAR: EMPATİ VE TÜRCÜLÜK 9
1.3. ATAERKİLLİK VE TÜRCÜLÜĞÜN ORTAKLAŞAN İDEOLOJİK TEMELLERİ 13
1.3.1 Kadına Yönelik Şiddetin Yordayıcısı: Hayvan İstismarı 17
1.3.2. Kadının İnsandışılaştırılması 20

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI VE HİPOTEZLERİ 24
2.2. ÖRNEKLEM 25
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 27
2.3.1. Demografik Bilgi Formu 27
2.3.2. Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği 27
2.3.3. Çelişik Türcülük Ölçeği 28
2.3.4. Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği 28
2.4. İŞLEM 29
2.5. VERİ ANALİZİ 29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER 31
3.2. DEĞİŞKENLERİN KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI 33
3.3. BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T TESTİ SONUÇLARI 34
3.4. HİYERARŞİK ÇOKLU REGRESYON ANALİZİNE YÖNELİK SONUÇLAR 37
3.5. DÜZENLEYİCİ DEĞİŞKEN ANALİZİNE YÖNELİK SONUÇLAR 39
3.6 İKİ BAĞIMSIZ ÖRNEKLEMDEN ELDE EDİLEN KORELASYON KATSAYILARININ KARŞILAŞTIRILMASI 43

SONUÇ 45
KAYNAKÇA 51

KISALTMALAR

s. : Sayfa No

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemin Demografik Özellikleri s. 26

Tablo 2: Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar s. 31

Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri s. 32

Tablo 4: Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler s. 33

Tablo 5: Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamaları ve t-Testi Sonuçları s. 35

Tablo 6: Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları s. 39

Tablo 7: Erkek ve Kadın Gruplarında Korelasyon Farkları (Fisher r-to-z) s. 44

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Düzenleyici Değişken Modeli (Hayvanlara Yönelik Empati) s. 40
Şekil 2: Düzenleyici Değişken Modeli (Korumacı Türcülük) s. 41
Şekil 3: Düzenleyici Değişken Modeli (İnsan Üstünlüğüne Yönelik Türcülük) s. 41
Şekil 4: Düzenleyici Değişken Modeli (Dildeki Türcülük) s. 43

EKLER LİSTESİ

EK 1: Gönüllü Katılımcı Onam Formu ek s. 1
EK 2: Demografik Bilgi Formu ek s. 3
EK 3: Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği ek s. 4
EK 4: Çelişik Türcülük Ölçeği ek s. 6
EK 5: Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği ek s. 8
EK 6: Etik Kurul Onay Formu ek s. 10

GİRİŞ

Toplumsal yaşamdaki şiddet olgusu sadece insanlar arası değil, türler arası hiyerarşileri de içermektedir. Kadına yönelik şiddet ise ataerkil güç ilişkilerinin bir yansıması olarak görülen yaygın bir sorundur. Kadınlar üzerindeki eril tahakküme benzer bir tahakküm yapısı, insanlar ve hayvanlar arasında da kendini göstermektedir. "Türcülük" olarak kavramsallaştırılan bu tahakküm ilişkisi de başlı başına bir şiddet biçimidir. Bu iki şiddet biçimi birbirinden bağımsız olmamakla birlikte ortak ideolojik kökenlere sahiptir. Kadına yönelik şiddet, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de ciddi bir toplumsal sorun olarak varlığını sürdürmekte; yalnızca fiziksel değil, psikolojik, ekonomik ve cinsel boyutlarıyla da çok yönlü olarak ele alınması gereken bir meseledir. Bu türden şiddetin kaynağını anlamak, yalnızca bireyin içsel eğilimlerine değil, aynı zamanda toplumsal normlara, kültürel kodlara ve diğer canlılara yönelik tutumlara da odaklanmayı gerektirir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, bireylerin hayvanlara yönelik tutumlarının, genel şiddet eğilimleriyle ve özellikle insanlara yönelik ve özel olarak kadına yönelik şiddeti meşrulaştırma eğilimleriyle ilişkili olabileceğini göstermektedir. Hayvanlara yönelik olumsuz tutumlar ya da onları değersizleştiren bakış açıları, empati eksikliği, otoriter kişilik yapıları ve türcülük gibi psikososyal faktörlerle bağlantılıdır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünya üzerindeki kadınların yaklaşık üçte biri hayatında en az bir kez partnerinin fiziksel ya da cinsel şiddetine veya her ikisine birden maruz kaldığını bildirmektedir. Kadınlara yönelik şiddetin büyük çoğunluğu eski partnerleri ya da şu an birlikte oldukları partnerleri tarafından gerçekleştirilmektedir (World Health Organization, 2021). Kadına yönelik şiddet, partnerler tarafından uygulanan fiziksel şiddeti, evlilik içi tecavüzü, kadın sünnetini, kadına zarar verme potansiyeli olan geleneksel uygulamaların tamamını, aile içerisindeki şiddeti, işyeri, eğitim kurumu gibi kamusal alanlarda gerçekleşen her türlü saldırı ve tacizi, silahlı çatışmaların olduğu dönemlerde resmi görevliler tarafından uygulanan şiddeti ve özel olarak kadınlara uygulanan birçok şiddet biçimini daha kapsamaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2004: 7). Kadına yönelik şiddete benzer nitelikler taşıyan hayvana yönelik şiddet, çoğunlukla kadına yönelik şiddette olduğu gibi erkekler tarafından uygulanmaktadır. Kadına şiddet uygulayan erkeklerin,

kadınları korkutmak, sindirmek ve çoğu zaman kontrol etmek amacıyla ev içerisinde yaşayan hayvanlara da şiddet uyguladığı görülmektedir (Flynn, 2000: 122).

Bir canlının türü sebebiyle dezavantajlı bir konumda olması ve şiddet görmesi türcülük olarak ifade edilmektedir. Hayvanların, insanlar tarafından endüstriyel alanlarda ve yaşamın birçok kısmında mal olarak kullanılması, öldürülmesi ve kötü muamele görmesi insan merkezli türcülük olarak ele alınmaktadır (Leach ve arkadaşları, 2022: 487). Kadınların ve hayvanların, erkek egemen ve türcü bir toplumsal yaşamda erkekler tarafından ikinci sınıf olarak görülerek şiddete uğraması, bu iki şiddet biçiminin ortak özellikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim, kadınların şiddete uğrama sürecinde, insani özelliklerinin yok sayılması yani nesneleştirilerek insandışılaştırılması önemli bir yer tutmaktadır. Erkekler kadınları bu yolla insandışılaştırarak kadınlara cinsel saldırı ve şiddette bulunmayı normalleştirmektedir. İnsandışılaştırma, erkeklerin cinsel saldırıya ve kadına yönelik şiddete dair tutumlarında rol oynamaktadır (Rudman & Mescher, 2012: 735). Dolayısıyla kadına ve hayvana yönelik şiddet, erkek egemen düşünce yapısının beraberinde getirdiği kadın ve hayvan düşmanlığının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türcülük, hayvanları nesneleştiren ve aşağı gören bir ideolojidir. Benzer şekilde, cinsiyetçilik de kadınları nesneleştirebilir. Bu iki ideolojik duruşu benimseyen bir bireyin, kadınları hayvanlarla ilintili metaforlar kullanarak veya kadını nesne olarak görerek "insandışılaştırma" eğilimi göstermesi olasıdır. Bu çalışma, bu ortak ideolojik köklere dayanarak türcülük ile kadına yönelik şiddet mitleri arasındaki bağlantıyı görgül olarak test etmeyi hedeflemektedir.

Bu bağlamda, mevcut çalışmanın amacı; bireylerin hayvanlara yönelik tutumlarının, kadına yönelik partner şiddetini meşrulaştırma ve kadına yönelik şiddet mitlerini kabul etme eğilimleriyle nasıl bir ilişkisi içerisinde olabileceğini incelemektir. Temelde ise kadınlara ve hayvanlara yönelik tahakkümün altında yatan ortak ataerkil ve türcü ideolojinin yansımalarını araştırmaktır. Bu tez, hayvanlara yönelik tutumlar, yani empati ve türcülük ile kadına yönelik partner şiddetini meşrulaştıran mitlerin kabulü arasındaki ilişkiyi, bu iki baskı biçiminin ortak ideolojik zeminini anlama hedefiyle incelemektedir. Ekofeminist ideoloji tam da bu doğrultuda türcülük ve kadına şiddetin aynı ideolojik kökenlere sahip olduğunu ve dolayısıyla bu iki şiddet biçimiyle mücadelenin de ortak olması gerektiğini savunmaktadır. Vegan

ekofeminizmin önemli metinlerinden olan Etin Cinsel Politikası'nda "kayıp gönderge" kavramıyla kadına yönelik şiddet ve hayvana yönelik şiddetin birbiriyle nasıl ilişkili olduğu açıklanmaktadır. Hayvanların tabağımıza geldiği noktada onların önceden yaşayan birer canlı değil de "et" olduğunu düşünürüz. Hayvanlar, kesim aracılığıyla kayıp göndergelere dönüşür. Kadınlar da benzer şekilde insan olarak algılanmayıp "et" olarak görülmekte ve bu doğrultuda kadınlara yönelik cinsel şiddet meşrulaştırılmaktadır (Adams, 2017: 100). Dolayısıyla kadınların ve hayvanların uğradığı şiddet biçimlerininin ortak noktası ikisinin de insandışı görülmesi ve bu nedenle şiddeti hak ettiklerine dair inançtır.

Hayvanlara yönelik şiddet kavramı, hayvanlara yönelik bazı kötü muamele biçimleriyle sınırlı kalmakta, hayvanların yaşam ve iyi oluş hakkının sağlanmasında önemli bir kavram olan türcülük üzerinden çoğu zaman incelenmemektedir. Bu sebeple, kadına yönelik şiddet ve türcü tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi, hayvana ve kadına şiddetin arkasında yatan ortak sebeplerin görünür kılınması ve bunlarla mücadele edilmesi açısından önem taşımaktadır. Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve hayvan hakları mücadelelerini kuramsal bir zeminde buluşturma potansiyeli taşıması ve şiddetin altında yatan ortak ideolojik kökenlere dikkat çekmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın amacından hareketle tezin birinci bölümünde sırasıyla Kadına Yönelik Şiddetin İdeolojik Zemini: Ataerki ve Meşrulaştırıcı Mitler, Hayvanlara Yönelik Empati ve Türcülük, Ataerkillik ve Türcülüğün Ortaklaşan İdeolojik Temelleri açıklanacaktır. Literatürdeki örneklerle kadına yönelik şiddet ve hayvana yönelik şiddetin bağlantısı, kadınların insandışılaştırılması yoluyla bu iki şiddet biçiminin arasındaki ilişkisinden bahsedilecektir. İkinci bölüm mevcut çalışmanın yöntem kısmıdır; örneklem, kullanılan veri toplama araçları ve araştırmanın uygulama sürecinden burada bahsedilecektir. Ardından bulgular kısmında doğrulayıcı faktör analizi ve betimleyici analizler ile ölçeklerden elde edilen bilgiler açıklanacak, sonrasında korelasyon ve düzenleyici (moderatör) değişken analizlerinin sonuçlarına yer verilerek test edilen modelin sonuçları açıklanacaktır. Sonuç ve tartışma kısmında mevcut araştırmada elde edilen sonuçlar literatürdeki araştırmalar ışığında değerlendirilecek, çalışmanın kuramsal ve uygulamaya yönelik çıkarımları ve sınırlılıkları açıklanarak gelecek çalışmalara öneriler sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL ÇERÇEVE VE GÖRGÜL ARAŞTIRMALAR

1.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN İDEOLOJİK ZEMİNİ: ATAERKİLLİK VE MEŞRULAŞTIRICI MİTLER

Şiddet kavramına baktığımızda, şiddet, kişilerin birbiriyle ilişki kurarken, bir diğerinin ötekini isteği dışında, zor kullanarak baskı altında tutmaya yönelik fiziksel ya da duygusal davranışlar bütünüdür (Adak, 2016: 48). Kadına yönelik şiddet ise, şiddetin cinsiyete yönelik bir biçimi olup ataerkil normlarla oluşturulan sosyal yapılar içerisinde kadının ikincil konumu sebebiyle maruz kaldığı şiddet biçimidir. Kadına yönelik şiddet, kadınların cinsiyetleri sebebiyle erkekler ya da toplum tarafından maruz bırakıldığı çeşitli şiddet biçimlerini içerisinde barındırır. Kadına yönelik şiddet uzun yıllardır süregelen bir toplumsal sorun ve insan hakkı ihlalidir. Kadına yönelik şiddet, kadınlar ve erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinden doğan bir sonuçtur. Aynı zamanda kadına yönelik şiddet kavramı ele alınması karmaşık bir kavramdır.

Kadına yönelik şiddet türleri genel olarak psikolojik/sözel, fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet olarak sınıflandırılır (Uluocak ve diğerleri, 2014: 18). Ancak yapılan akademik çalışmalarla ve kadın hareketinin şiddet biçimlerini görünür kılma çabasıyla, fiziksel şiddet dışındaki diğer şiddet biçimleri de görünür ve tartışılır hale gelmiştir. Ayrıca bu şiddet türleri ayrı biçimde sınıflandırılıyor olsa da yaşamın içerisinde kadınlar bu şiddet türlerine aynı anda maruz kalabilmektedir. Örneğin bir kadın fiziksel şiddete maruz kalıyor iken aynı zamanda cinsel şiddet ya da psikolojik şiddete de maruz kalabilmektedir. Kadınların tarihinde eşitsizliğin büyük bir yer kapladığını söylemek gerekmektedir.

Ataerki ya da patriyarka, toplumsal iktidar ilişkileri, normlar ve cinsiyet rolleri üzerinde belirleyici olan baskın bir sosyopolitik sistemdir ve en genel anlamıyla erkeklerin kadınlar üzerindeki sistematik tahakkümünü ifade etmektedir (Walby, 1991: 22). Bu yapı, erkeklerin özel ve kamusal alanlarda güç ve otorite sahibi olduğunu, kadınların ise denetime, ayrımcılığa ve dolayısıyla şiddete maruz kaldığı bir düzeni tanımlamaktadır. Ataerkil toplumlarda erkeklik; güç, rasyonalite ve liderlikle

özdeşleştirilirken, kadınlık bu niteliklerin yokluğu üzerinden tanımlanarak ikincil konumlara itilmekte ve değersizleştirilmektedir. Böylece ataerki, yalnızca erkek egemenliğini değil, kadınlara ve kadınlıkla ilişkilendirilen her şeye yönelik sistematik bir değersizleştirmeyi de içerir. Bu yönüyle toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yapısal temelini oluşturmaktadır.

Kadının ev ve aile içerisindeki eşitsiz konumu, ev içerisindeki ücretsiz kadın emeğinin değersiz oluşu ve ataerkil sistemin kendisi bir eşitsizlik doğurur ve şiddete yol açar (Akkaş, Uyanık, 2016: 36). Toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle çocuk doğurması, yemek yapması, evde bakım vermesi beklenen kadınlar toplumsal yaşamdan izole edilerek özel alana itilmiştir. Kadınlar yine en çok güvende olacaklarını umdukları, korunaklı ve tanıdıkları bir yer olan evlerde şiddete maruz kalmaktadır. Evde ekonomik bağımsızlığa sahip ve evin geçimini sağlayan kişiler genellikle erkeklerdir. Kadının ise ekonomik anlamda erkeğe bağımlı olması onu zayıf olarak görülmesine ve dolayısıyla şiddete uğramasına sebep olmaktadır (Köseoğlu, 2018: 79).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadına yönelik şiddete çeşitli şekillerde zemin hazırlamaktadır. Kadına yönelik şiddet, kadınların sadece cinsiyetinden dolayı maruz bırakıldığı şiddet biçimidir. Buradaki cinsiyet kavramıyla toplumsal cinsiyete atıf yapılmaktadır. Kadınların ve erkeklerin toplumsal yaşamda sahip olduğu rol ve sorumluluklara toplumsal cinsiyet (*gender*) denmekte olup toplumsal cinsiyete yönelik beklentiler toplumlara göre değişiklik gösterebilmektedir (Demirgöz Bal, 2014: 15). Cinsiyet rollerinin başlangıcı, pek çok sosyal bilimciye göre iş bölümünün başladığı zamanla kesişmektedir (Vatandaş, 2007: 35). Avcı-toplayıcı dönemde kadınların regl ya da hamilelik gibi bedensel süreçlerinden dolayı genellikle toplayıcılıkla uğraştığı, erkeklerin ise avcılık yaptığı söylenir. Ancak bu dönemde cinsiyet rollerinin etkisinin az olduğu, nitekim patriyarka gibi bir yapının mevcut olmadığı dolayısıyla kadınlar ve erkeklerin cinsiyetleri sebebiyle ve zor yoluyla bu işlere yönlendirilmediği konusu, güncel feminist tartışmalar arasındadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini güçlendiren ve cinsiyet temelli şiddeti besleyen önemli faktörlerden birisi de şiddet mitleridir. Kadına yönelik şiddete dair mitler, özellikle tecavüz mitleri, şiddetin meşrulaştırılmasında ve normalleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Cinsel saldırı vakalarının değerlendirilmesinde sıklıkla

cinsel saldırıya uğrayan kadının giyimi, yaşam tarzı ve saldırının gerçekleştiği ortam gibi unsurlar, cinsel saldırının sebebi olarak değerlendirilmektedir. Bu da çoğu zaman cinsel saldırıdan hayatta kalana sorumluluk yüklenmesine ve failin suçunun hafifletilmesine yol açmaktadır (Murray ve diğerleri, 2023: 2).

Tecavüz mitleri, erkeklerin cinsel saldırganlığını inkar etmeye ya da meşrulaştırmaya hizmet eden tutum ve inançlardır (Lonsway & Fitzgerald, 1994: 137). Tecavüze uğramış insanlara yönelik yanlı inançlar olan tecavüz mitleri, cinsel saldırıyı önemsizleştirmeye ve inkar etmeye yol açmaktadır (Burt, 1980: 220). Bu önyargı ve tutumlar, tecavüze uğrayanları maruz bırakıldıkları cinsel saldırıdan sorumlu tutmaktadır. "Hayır aslında evet demektir, kadınların tecavüz fantezisi vardır, kadınların nasıl giyindiği tecavüzün sebebidir" gibi birtakım mitler sebebiyle kadına yönelik cinsel saldırı ve şiddet eylemleri meşrulaştırılmaktadır. Bu mitlerin neredeyse tamamı kadınlara yönelik önyargıdan ve kadın düşmanlığından beslenmektedir. Son yıllarda, feminist hareketin de bir kazanımı olarak kadınları doğrudan suçlayan mitler kamusal alanda daha az kabul görür hale gelmişse de mağdurun bir şekilde şiddeti tetiklediği ya da failin tamamen suçlu olmadığı yönündeki mitler, daha örtük ve incelikli biçimlerde hala varlığını sürdürmektedir (Rollero & De Piccoli, 2020: 2). Toplumda yaygın olan bu mitlerden bazıları, kadınların tecavüze uğramayı arzuladığı, bundan gizli bir haz duyduğu ya da yaşadıkları saldırı hakkında yalan söyledikleri yönündedir. Bu tür önyargılar, pek çok kadının yaşadığı cinsel saldırıyı tecavüz olarak tanımlamasını ve hukuki mercilere bildirmesini zorlaştırmaktadır (Buddie & Miller, 2002: 146).

Murray ve arkadaşları (2023), toplumsal cinsiyet rolleri gerekçelendirmelerini kabul ile hem mağduru hem de faili suçlama atfı arasındaki aracılık etkisini Şili'de 255 katılımcıyla test etmişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre kadınlar toplumsal cinsiyet normlarına uygun davranmadıklarında, insanlar tecavüz mitleri aracılığıyla failin eylemlerini gerekçelendirmekte ve meşrulaştırmaktadır. Böylelikle failin sorumluluğu azaltılmakta ve ve saldırılar kadının kontrolündeymiş gibi düşünülmektedir. Aynı zamanda mağduru suçlama eğilimi, cinsel şiddetin yalnızca belirli bağlamlarda ve "belirli bir kadın türü" için meydana geldiği mitlerine inanan insanlarda artmaktadır (Murray ve diğerleri, 2023: 5). Rollero ve De Piccoli'nin (2020: 8) yaptığı benzer bir araştırmanın sonuçlarına göre ise, ev içi şiddet mitlerini kabul etmenin en güçlü

yordayıcılarının kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik iyi niyetli cinsiyetçiliktir. Bu bulgu, şiddet mağduru kadınlara yönelik düşmanlığın ve şiddet faili erkeklere yönelik iyi niyetliliğin, hem şiddet mitlerini hem de şiddet gibi ahlaki ihlalleri meşrulaştıran inançları beslediğini göstermektedir. Tüm bunlardan açıkça görülmektedir ki, şiddetin kaynağı bireysel psikopatolojilerden ziyade ataerkil sistem ve onun ürettiği toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir.

1.1.1. Kadına Yönelik Şiddeti Meşrulaştırma

Sistemi Meşrulaştırma Kuramına göre insanlar üç temel güdüyle hareket eder. Bunlar egonun, grubun ve sistemin meşrulaştırılmasıdır (Jost ve Banaji, 1994: 3). Egonun meşrulaştırılması, kişinin kendine dair çoğunlukla olumlu özellikleri algılamasıdır. Grubun meşrulaştırılması, içerisinde bulunulan gruba yönelik olumlu özelliklerin algılanması, sistemin meşrulaştırılması ise içerisinde bulunulan sistemin adil ve güvenilir olduğuna dair inançtır. Diğer insanlara göre avantajlı konumdaki insanların, kendilerine ve gruplarına yönelik olumlu algıladıkları özelliklerle, sistemin adil olduğuna yönelik inançları uyumludur. Ancak dezavantajlı konumdaki insanlar kendilerine ve gruplarına yönelik olumlu özellikler düşünemedikleri için sistemi meşru görmeleri de mümkün olmaz. Bu bilişsel çelişkinin yarattığı rahatsızlık duygusunun giderilmesi için dezavantajlı insanların sistemi meşrulaştırma güdüsü baskın hale gelir. Bu şekliyle sistem kendi devamlılığını sağlayabilecektir.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı, Sistemi Meşrulaştırma kuramının varsayımlarından hareketle geliştirilmiş bir alt kuramdır. Glick ve Fiske'nin (1997) Çelişik Cinsiyetçilik kuramına göre, cinsiyetçilik kendisini sadece olumsuz duygularla ya da düşmanca bir biçimde göstermez. Bu teoriye göre cinsiyetçilik, düşmanca ve iyi niyetli olarak ikiye ayrılır. İyi niyetli cinsiyetçilik içerisinde kadınlara yönelik korumacılık, kadınlara atfedilen özelliklere kutsiyet atfetme gibi nitelikleri barındır. İyi niyetli ya da korumacı cinsiyetçilik, kadınları kırılgan ve korunmaya muhtaç olarak niteler. Düşmanca cinsiyetçilikte ise kadınlar değersiz görülür ve kadınlara yönelik olumsuz duygular beslenir. Geleneksel cinsiyet normlarına uygun davranmayan kadınlara yönelik olumsuz tutumlar ve davranışlar sergilenir (Kaşdarma, 2018: 2446). Düşmanca cinsiyetçilik; geleneksel toplumsal cinsiyete ilişkin normları, erkeklerin

iktidarını ve gücünü, kadınların aşağılanmasına yol açan mitleri haklı çıkarmaya yöneliktir. İyi niyetli cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilikten farklı olarak toplumsal cinsiyet rollerini daha "iyi niyetli" açıklamalarla ve nazik bir tutumla gerekçelendirir, kadınlara yönelik koruyuculuk ve şefkat duygularını öne çıkarır. İki cinsiyetçilik türü de kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumları içerisinde barındırdığı için toplumsal cinsiyet sistemini meşrulaştırmaya hizmet edecektir.

Patriyarkal ya da ataerkil sistem içerisinde, erkekler ekonomik, siyasi ve sosyal gücü ellerinde bulundurur ve kadınlar bu güçten yoksun olduğu için ikincil cinsiyet konumundadır. Bu sistemde toplumsal cinsiyet rolleri katı bir biçimde tanımlanır ve bireylerin bu rollere göre hareket etmesi beklenmektedir. Bu toplumsal cinsiyet rollerine göre erkekler güç, rasyonel, iktidar, akılcı davranma, karar verici olma gibi özelliklere sahiptir. Kadınlarsa bu özelliklere sahip değildir, tam aksine duygusallık, irrasyonellik, güçsüzlük, kırılganlık gibi özelliklere sahip oldukları düşünülmektedir. Bu sistem içerisinde kadınlar ikinci plana itilir ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalırlar (Walby, 1991: 21). Dolayısıyla erkekler bu sistem içerisinde avantajlı olan gruptur. İyi niyetli, korumacı cinsiyetçilikte de düşmanca cinsiyetçilikte de erkekler kadınlara göre avantajlı olma durumuna yaslanarak cinsiyetçi tutumlar geliştirmektedir. Erkekler sistemi meşrulaştırırken sistemin kendilerinden yana olduğunun farkındadır, patriyarkal sistem erkeklerin kadınlara göre daha olumlu özelliklere sahip olmasına olanak sağlamaktadır. Erkekler, patriyarkal normların kendilerine atfettiği olumlu özellikleri, kendi gruplarına yani erkeklerin tamamına yönelik olumlu özellikleri algılarlar. Bu olumlu özelliklerin onlara verdiği güç, sistemi meşrulaştırma güdülerini açıklamaktadır.

Yakın partner şiddetinin ve kadınlara yönelik şiddetin meşrulaştırılmasında, toplumsal normlar ve kültürel beklentilerin yanı sıra, romantik aşk anlatılarının da etkisi büyüktür. Romantik ilişkilere dair toplumda yaygın olan kıskançlık ve sahiplenme duyguları "sevgi" olarak idealize edilmekte ve bu durum şiddetin haklı gösterilmesine zemin hazırlamaktadır (DeShong & Haynes, 2016: 85). Bu durum, mağdur ve fail algılarını etkileyerek, şiddeti meşrulaştıran mitlerin sürdürülmesine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak şiddeti besleyen bu anlatılar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde şiddetin normalleşmesine ve mağdurların korunmasında aksamalara yol açmaktadır (Meyer, 2016: 86).

1.2. HAYVANLARA YÖNELİK TUTUMLAR: EMPATİ VE TÜRCÜLÜK

Hayvanlar ve insanların binlerce yıllık bir arada yaşama geçmişi bulunmaktadır. İnsan, doğa ile iç içe yaşayan ve yaşamını sürdürebilmek için zorunlu olarak doğayla etkileşim halinde olan bir canlıdır (Aysevener, 2003: 63). Empati, en genel tanımıyla karşımızdakini anlamak için kendimizi onların yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmaktır. Kişi olaylara, diğer kişinin bakış açısıyla bakmalı ve oluşturduğu empatik anlayışı karşı tarafa iletebilmelidir (Dökmen, 2013: 370). Empati kurabilmek kişinin kişiler arası iletişimini geliştirir ve sağlıklı bir iletişime olanak sağlar. Bu, sadece insanlarla kurulan ilişkiyle sınırlı değildir. Hayvanlarla kurulan empati de onları daha iyi anlamamızı ve onların yararına hareket etmemizi sağlamaktadır. Hayvanların acı çeken, yaşamları için endişelenebilen, çevresindekileri anlayabilen canlılar olduğunu kabul etmek onları yiyecek ya da mal olarak kullanma yoluyla istismar etmemizin önünde ahlaki bir engel oluşturur (Bastian ve diğerleri, 2012: 248).

Modern hayvancılık yöntemleri, hayvanları hızlı üretim ve tüketim nesnesine dönüştürerek, onların bireyselliklerini ve doğal yaşamlarını yok saymaktadır. Bu uygulamalar, hayvanların kendi doğaları ve tercihleri doğrultusunda yaşamalarını engelleyerek ciddi etik sorunlar yaratmaktadır. Günümüzde, hayvanlara uygulanan eziyetin kapsamı ve hızlı üretim nedeniyle yaşanan sorunlar giderek büyümektedir (Güneş, 2022: 129).

Çevre etiği kavramı, insan ile doğal çevre arasındaki ahlaki ilişkiyi inceleyen disiplindir. Çevreye yönelik ahlaki davranışların önemini vurgulayan bu disiplin, insan davranışının doğaya karşı ahlaki ilkeler doğrultusunda gerçekleştirilmesi gerektiği varsayımına dayanmaktadır (Jardins, 2006: 46). Çevre etiğinin iki ana başlığı vardır: Antroposentrik (insan merkezli) çevre etiği ve biyosentrik (canlı merkezli) çevre etiği. Antroposentrik yaklaşım insanı merkeze alıp, doğal çevrenin ve yaşayan diğer tüm canlıların insana fayda sağlamak amacıyla var olduğunu savunurken biyosentrik yaklaşım bu anlayışı eleştirir. Biyosentrik yaklaşımın temel savı insanın, doğadaki diğer canlılarla eşit haklara ve sorumluluklara sahip olduğudur. Doğadaki tüm canlıların ve spesifik olarak hayvanların haklarını görünür kılan bu yaklaşım insan merkezciliği eleştirmektedir. Hayvanları dövüştürmek, hayvanlar üzerinde deney

yapmak, hayvanlara kötü muamele etmek, onları zor yoluyla çalıştırılmak, tutsak etmek ve en temelinde hayvanları öldürülmek temel hayvan hakkı ihlallerinden sayılmaktadır (Durak & Atalay, 2017: 77). Günümüzün önemli hayvan hakları savunucularından olan Regan, (2006: 809) insanların hayvanlara yönelik olumsuz tutum ve eylemlerinin ardındaki temel problemin, bireylerden öte bu tutum ve eylemleri meşrulaştıran sistem olduğunu belirtmektedir. Hayvanları, insanların yarar sağlayabileceği kaynaklar olarak gösteren bu anlayış, hayvanların sınırsız sömürüsüne yol açmaktadır. Bu anlayış, hayvanları nesneleştirir ve onların hakları olan canlılar olduğunu görmememize neden olur.

Dini yaklaşım ve inançlar da hayvan haklarına yönelik insanların bakış açısını önemli ölçüde etkilemektedir. Hristiyanlıkta, özellikle Orta Çağ filozofları Augustinus ve Thomas Aquinas, hayvanları akıl sahibi olmadıkları için dini sorumluluk dışında tutmuş, hayvanlara merhameti ise insan erdemi saymıştır (Irvine, 2011: 63). İslam ise çevreyi ve hayvanları korumaya önem verir, hayvanların yaşam haklarını ve adil muameleyi vurgular, ama bunu hayvanlara gereksiz acı çektirmemek üzerinden açıklar (Bor, 2007: 126). Budizm ise evrensel şefkat anlayışı ile insan ve hayvanları kapsayan bir merhamet öğütler ve hayvanların haklarına saygı gösterilmesini savunur (Singer, akt. Irvine, 2011: 64). Tüm bu inanışların ortak özelliğinde hayvanlara gereksiz acı çektirmemek, onlara adil ve şefkatli davranmak, merhamet etmek yer alır. Bu anlayışların hepsi insan merkezci olmaları sebebiyle hayvanları besin olarak kullanma amacıyla öldürmenin ve başka biçimlerde sömürmenin kesin olarak karşısında durmamalarıyla eleştirilmektedir.

Türcülük (*speciesism*) kavramı ilk olarak 1970 yılında Richard Ryder tarafından hayvanlar üzerinde gerçekleştirilen deneylere karşı çıkmak amacıyla yazılmış bir metinde kullanılmıştır (Ryder, 2004: 85). Türcülük kavramının detaylı olarak açıklandığı ilk kaynak ise ahlak felsefesi üzerine araştırmalar yapan Peter Singer'ın Hayvan Özgürleşmesi (2005) isimli eseridir. Türcülük en temel tanımıyla, bir canlının türü sebebiyle dezavantajlı olması, kötü muamele görmesi ve ayrımcılığa uğramasıdır. İnsanların deneylerde, besin endüstrisi başta olmak üzere çeşitli endüstriyel alanlarda hayvanları kullanması ve sömürmesi, insan merkezci bir türcülük göstergesidir (Leach ve arkadaşları, 2022: 487).

Türcülük; ırkçılık, cinsiyetçilik gibi ayrımcılıklara benzemekte ve içerisinde çelişkili tutumları da barındırmaktadır. "Türcülük" terimi, bilinçli olarak ırkçılık ve cinsiyetçilik terimlerine benzetilerek ortaya çıkmıştır. Türcülüğü kavramsallaştırırken, tüm bu ayrımcılık türlerinin birbirine benzer olduğu, nitekim bütün ayrımcılık türlerinin temelinde iki gruptan birine yönelik ayrımcılığın yattığı varsayılmaktadır. Dolayısıyla türcülüğün temelinde, ırkçılık ve cinsiyetçilik gibi, keyfi bir kritere dayanarak bir grubun diğerini sömürmesi ve eziyet etmesini haklı görme düşüncesi yatmaktadır. Türcülüğün bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmesi için, insan olmayan hayvanların da ahlaki olarak dikkate alınması gerektiği ve onlara karşı ayrımcılık yapılmasının doğru olmadığı vurgulanmaktadır. Hayvan etiği alanındaki çalışmalar, hayvanların da ahlaki olarak zarar görebileceğini ve haksızlığa uğrayabileceğini ortaya koymaktadır (Albersmeier, 2024: 102).

Hayvanları sömürmeye devam ederken aynı zamanda hayvanın refahına yönelik olumlu tutumlara sahip olma durumu, Glisk ve Fiske'nin (1996) geliştirdiği korumacı cinsiyetçilik kavramından esinlenilerek "korumacı türcülük" olarak adlandırılmaktadır. Korumacı türcülükte, insan dışındaki hayvanların kötü koşullardaki kafeslerde hapsedilmesi, endüstriyel ortamlarda üretilmeleri, zorla hamile bırakılmaları, öldürülmeleri, hayvan deneylerinin denetlenmemesi, hayvanlara kötü muamele gösterilmesi doğru bulunmamaktadır. Ama aynı zamanda aile çiftlikleri, hayvanları kullanımını sınırlayacak yasal düzenlemeler, hayvanların görece acısız öldürülebileceği yöntemler olumlu değerlendirilmektedir (Altınal & Tekdemir, 2020: 495). Köpek ve kediler gibi sokakta yaşayan hayvanlara yönelik ise "arkadaş hayvanı türcülüğü" diyebileceğimiz bir özel muamele gösterilmektedir (Voith ve diğerleri, 1992: 264). Bu hayvanlar etleri ve sıvıları için yetiştirilen hayvanlardan keskin bir biçimde ayrılmaktadır. Pek çok insan hayvanları sevmekte ve hayvanlara sebepsiz yere eziyet edilmesine karşı çıkmaktadır. Yine pek çok insanın beslenme düzeninde hayvan eti merkezi bir yere sahiptir. Hayvanlara yönelik bu sevgi ve et yeme davranışı arasındaki tutarsızlık "et paradoksu" olarak adlandırılmaktadır (Loughnan, Haslam ve Bastian, 2010: 157).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik kuramına benzer bir şekilde, cinsiyetçiliğin kendisini sadece kadınlara yönelik olumsuz duygularla ya da düşmanca bir biçimde göstermediği gibi hayvanlara yönelik türcü tutumlar da yalnızca olumsuz tutumları

kapsamamaktadır. Türcülük, içerisinde hayvanlara yönelik düşmanca ve iyi niyetli tutumları bir arada bulundurabilmektedir. Dolayısıyla türcülük genellikle hayvanların deneylerde kullanılması veya gıda olarak görülmesiyle ilişkilendirilirken, aslında içinde çelişkili tutumları da barındırmaktadır. Bu durum "çelişik türcülük" olarak kavramsallaştırılmaktadır. İnsandışı hayvanlar akıl yürütme yeteneğinden yoksun kabul edilirken, aynı zamanda doğaya karşı olağanüstü bir duyarlılığa sahip oldukları düşünülür. Hayvanlar işe yaramaz ama sadık, aptal ama sevimli, insanlarla bir arada yaşayamayacak kadar yetersiz ama kendi ortamlarında başarılı olarak algılanmaktadır. Hayvanlara yönelik bu çelişik düşünce ve tutumların içerisindeki olumlu görünen tutumlar da türcülüğün bir parçasıdır ve türcülüğün çelişkili doğasını ortaya koymaktadır (Albersmeier, 2024: 97).

İnsanlar tarafından hayvanlara temel hakları tanınmamaktadır. Bu haklardan en önemlileri arasında yavrularıyla ilişki kurma hakkı, diğer hayvanlarla sosyal bağlar kurma hakkı, yaşam alanlarına sahip olma hakkı, üreme kontrolü hakkı, yaşam hakkı ve onurlu bir ölüm hakkı yer almaktadır. Hayvanlardan esirgenen bu hakların bazıları, kadınlardan da tarih boyunca esirgenen haklarla aynı mantıksal temele dayanmaktadır. Bu hakların tümü, bir grubun yani insanların, başka bir grup olan hayvanlardan üstün olduğuna dair varsayımlardan kaynaklanmaktadır (Taylor & Fraser, 2025: 123).

Günlük yaşamın her noktasına sirayet eden türcülük, kendisini dil kullanımında da göstermektedir. Leach ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada (2022) türcülüğün günlük dil kullanımına nasıl yerleştiği ortaya konulmuştur. Bu araştırmada insanların günlük hayatta ürettikleri milyarlarca kelimeden oluşan kolektif dil ürünleri incelenmiştir. İnsanları belirten kelimeler, tüm diğer hayvan gruplarını (arkadaş hayvanları dahil) belirten kelimelere kıyasla değer ve saygınlıkla daha güçlü bir şekilde ilişkilendirilmiştir. Arkadaş hayvanlarını yani kedi ve köpekleri belirten kelimeler ise eti, sütü ve diğer parçaları sömürülen hayvanlara kıyasla değerlilikle daha çok ilişkilendirilmiştir (Leach ve diğerleri, 2022: 495). Köpek, domuz, maymun, eşek gibi bazı hayvan isimlerinin birçok kültürde hakaret ve aşağılama aracı olarak kullanılması da dildeki türcülüğü göstermektedir.

1.3. ATAERKİLLİK VE TÜRCÜLÜĞÜN ORTAKLAŞAN İDEOLOJİK TEMELLERİ

Hayvana yönelik şiddet ve istismarın, insana ve spesifik olarak kadına yönelik şiddetin bir öncülü olup olmadığı birçok araştırmanın konusudur. Hayvana yönelik şiddeti fark etmek, çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet ve istismarı önleyebilmek için oldukça önemli olmasına rağmen bu konuda yapılan araştırmalar henüz oldukça sınırlıdır (Vincent ve diğerleri, 2019: 86). Hayvana yönelik şiddet ve istismar, insana yönelik şiddet ve istismar eylemleriyle benzerlik taşır. Hayvana yönelik cinsel istismar (zoofili), hayvanları yaşlılara ve çocuklara yapıldığı gibi gerekli bakımlardan alıkoymak, hayvanlara şiddet uygulamak bu eylemlerdendir.

Feminizm felsefe akımlarının birçoğuyla etkileşime girmiş, onları etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Feminist teori böylelikle birçok düşünce akımıyla etkileşime girerek kendisini yeniden üretmiştir. 70'lerin sonuna doğru feminizm, ekolojik felsefi akımlarla da etkileşime girmiştir (Demir, 2012: 15). Doğanın ve kadının eş zamanlı olarak ikincilleştirilmesi, feminizm ve ekoloji hareketinin ortak paydada buluşmasına neden olmuştur. 1974 yılında feminist aktivist Françoise d'Eaubonne tarafından "Feminizm ya da Ölüm" kitabında "ekofeminizm" kavramı ilk defa kullanılsa da, ekofeminizm üçüncü ve dördüncü dalga feminizmle birlikte ayrıntılı olarak tartışılmaya başlanmış ve günümüzde de güncelliğini korumaktadır. En temelde, ekolojik sorunlara ve kadına yönelik şiddete, benzer güç ilişkilerinin sebep olduğunu söyleyen ekofeminizm, içerisinde vegan feminist ideoloji, yani hayvan özgürlüğü ve kadın özgürlüğü meselelerini de barındırmaktadır (Özdemir & Aydemir, 2019: 267).

Ekofeministlere göre kadın ve doğa, erkek egemen anlayış tarafından kaotik, rasyonel olmayan, kontrol edilebilir olarak görülmektedir. Bu sebeple kadınlar ve doğa erkeklerin koyduğu düzenin içerisinde ezilmiştir. Ekofeminist araştırmalar, temelde kadınlar ve doğa arasındaki bağlantıları açığa çıkarmaya ve bu yolla ataerkiyi zayıflatmaya çalışmaktadır. Ekofeminizm, aynı anda hem erkek egemenliğini hem de doğa üzerindeki tahakkümü hedef alır. Erkek egemen ve insan merkezci felsefenin temel tezleri doğrultusunda, bütün haklar insanlara verilip insan dışı hayvanlara hiçbir hak tanınmamıştır. Bununla birlikte, kadınların da insan olup olmadığı tartışılmış ve kadınlar insan dışı hayvanlar olarak görülmüştür. Kadınlar ve hayvanlar, erkeğin

ötekisi olarak konumlandırılmış ve üzerlerinde iktidar kurulan alanlar haline getirilmiştir. Yani, ataerki hayvan kadın arasında olumsuz anlamda bir özdeşlik kurmaktadır (Üzel, 2006: 181).

Silvia Federici; Cadılar, Cadı Avı ve Kadınlar (2018) ve Caliban ve Cadı (2017) isimli kitaplarında sosyalist feminist bir perspektifle ilksel birikim sürecinde "cadı" olarak nitelendirilen ve büyük çoğunluğu kadın olan kişilere karşı işlenmiş katliamları ele almaktadır. Bu katliamların ortak niteliği, katledilen kişilerin feodalizmden kapitalizme geçiş sürecinde toprakların ve yaşam alanlarının çitlenerek özel mülkiyet sistemine geçilmesine karşı olanların kadınlar, köylüler olmasıdır. Avrupanın büyük kısmında ve İngiltere'de cadı avlarının neredeyse tamamı kırsal bir olgu olarak kabul edilir ve bu cadı avları toprakların çitlendiği ya da çitlenmek üzere olduğu yerlerde gerçekleşmiştir (Federici, 2018: 26). Kapitalist üretim sistemine geçiş sürecinden en çok yaşlıların, kadınların ve engellilerin etkilendiği bir gerçekliktir. Çünkü İngiliz feodal toplumunda süregelen kırsal ekonomide yoksul insanların, tek başına yaşayan kadınların ve özellikle yaşlı kadınların ihtiyaçları çoğunlukla karşılanırdı. Cadı avları tüm bu insanların yaşadıkları topraklardan koparılması, mülksüzleştirilmesi ve doğa ile bağlarının koparılmasında belirleyici olmuştur. Cadı olarak yargılanan ve ardından cezalandırılan kadınların suçlandığı konular domuzların, ineklerin büyülenmesi; hayvanlarla konuşmak, şifalı otlar yetiştirmektir (Federici, 2017: 204). Cadı avları ile birlikte toplumun ortak alanlarda bir araya gelmesi, doğa ile bütünlüklü bir yaşam inşa etmesi de engellenmiştir. Ortak alanlar köylüler arasında dayanışmanın ve toplumsallığın gelişmesine olanak sağlayan bir işleve sahipti. Oysa kapitalist üretim ilişkilerinde insanın doğadan kopması, ürettiğine yabancılaşması ve mekanik bir yaşam tarzını benimseyerek üretime odaklanması gerekmektedir. Dolayısıyla toprak özelleştirmeleriyle hem kadınlar hem de erkekler doğa ile ilişkilerinden koparılmıştır. Toprak özelleştirmeleriyle sermaye özelleşirken halk sermayeye bağımlı hale getirilmiştir. Kadınların doğayla kurduğu ilişki daha güçlü olduğu için çitlemelere isyan edenlerin ve cadı olarak yakılanların büyük çoğunluğunun kadın olması tesadüfi değildir. Kadınlar hem doğadan koparılmış, doğa ve hayvanlarla kurdukları ilişki büyü ile ilişkilendirilerek cezalandırılmış hem de bedenleri ve cinsellikleri kapitalizm ve patriyarka tarafından denetim altına alınmıştır. Dolayısıyla Marksist Feminist bir perspektifle, kapitalizme geçiş sürecinde hem

doğanın erkek egemen sermayenin çıkarları doğrultusunda sömürüldüğünü ve kontrol altına alındığını hem de kadınlar ve kadın bedeni üzerinde bir tahakkümün inşa edildiği görülmektedir.

Güç ve hiyerarşi temelli ataerkil söylem, kadınlar üzerinde kurulan tahakkümle paralel biçimde, "vahşi" ve "ilkel" olarak tanımlanan doğayı da denetlenebilir ve sömürülebilir bir unsur olarak konumlandırmaktadır. Bu bakış açısına karşı geliştirilen ekofeminizm ise, sermaye eleştirisi üzerinden kapitalizme yönelik kapsamlı bir analiz sunmakta; doğanın ticarileştirilmesi ve piyasa ilişkilerine açılmasına yönelik bir karşı duruş sergilemektedir. Feminist söylemin kadınlara yönelik tahakküme dair argümanlarını temel alan ekofeminizm, özellikle 20. yüzyılda kapitalizmin kendini sürdürebilmek adına doğayı sistemli bir biçimde kontrol altına alma çabalarına tepki olarak şekillenmiştir. Bu bağlamda ekofeminist yaklaşım, kadınlar ve doğanın ataerkil düzen tarafından tarihsel, sembolik ve kavramsal düzeyde benzer biçimlerde tahakküm altına alındığını savunmaktadır (Dedeoğlu & Karakurum, 2025: 168).

Kadın ile doğa arasında özellikle din, teoloji, sanat ve edebiyat gibi kültürel alanlarda kurulan sembolik ilişki ve bu ikiliye yönelik değersizleştirici temsiller, ekofeminizmin ele aldığı temel meseleler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda doğa, çoğunlukla “ana” figürüyle özdeşleştirilmiş; üretken ancak pasif bir güç olarak tasvir edilmiş ve hem kadın hem doğa, eril akla karşı zayıf, edilgen ve denetlenmesi gereken unsurlar olarak konumlandırılmıştır. Ekofeminist yaklaşım, kadınları doğallaştıran ve doğayı kadınsılaştıran söylemleri eleştirerek; cinsiyetçi, doğa düşmanı ve türcü dili yeniden üretmeye yönelik sembolik yapıları sorgulamaktadır (Warren, 1998: 185).

Carol J. Adams, Etin Cinsel Politikası (2017) isimli eserinde et yemenin ve hayvan endüstrisinin sürekliliğinin, kadınlara yönelik şiddet ve erkekliği yeniden üretmekle ilişkisini temellendirmiştir. Et yemek, erkekliği yeniden üreten ve erkeklerin et yemeye ihtiyacı olduğunu ve bunun bir norm olduğunu pekiştiren bir anlayıştır. Ataerkil toplumlarda erkeklik, et tüketimi ve avcılıkla sıkı şekilde ilişkilendirilir; özellikle yoksulluk koşullarında eti tüketmek erkek kimliğinin bir gereği olarak görülür. Kadınların ise et yiyerek güç kazanması ya da iktidarlarını pekiştirmesi gereksiz addedilir. Erkeklerin et yememesi ise kadınsı olmakla eşdeğer tutulur (Adams, 2017: 312). Etin ekonomik ve toplumsal değeri, avcılıkla elde edilmesi erkeklere güç sağlar. Buna karşılık, bitki toplama ve yetiştirme kadınların

görev alanına girmektedir ve bu faaliyetler ataerkil yapıda değersizleştirilerek kadınsılaştırılmaktadır. Sonuç olarak bitki tüketimi ve buna bağlı roller kadınlıkla özdeşleştirilmektedir.

Kadınların hayvanlaştırılması ancak hayvanların değersiz görüldüğü bir toplumsal yapıda aşağılayıcı bir anlam taşır. Benzer şekilde, hayvan sömürüsüne karşı çıkan vegan erkeklerin "kadınlaştırılması" da, ancak ataerkil toplumlarda kadın olmanın değersizleştirilmesi durumunda aşağılayıcı olmaktadır. Bu durum, kadınların ve hayvanların ötekileştirilmesinin nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir (Salmen & Dhont, 2022: 6).

Kadınların şiddete uğraması gibi, hayvanlar da kesilmekte ve öldürülmektedir. Carol J. Adams, hayvanların ve kadınların uğradığı cinsel şiddetin benzerliğini açıklarken "kayıp gönderge" kavramını geliştirmiştir. Kayıp gönderge, bir hayvanın et olarak kasap vitrinlerinde yer almadan önce canlı bir varlık olduğunu unutmamızın sağlanması, etin ait olduğu bağlamdan koparılmasıdır. Hayvanların ölü bedenlerini yemeden önce, onların varlığını dil tarafından yok edilmektedir. Yediğimiz yiyeceklerde hayvanlar yoktur, et vardır. Etin et olmadan önce bir canlının bedeni olduğu gerçeği zihnimizden silinmektedir. Tecavüze uğrayan kadınların "Kendimi bir et parçası gibi hissettim" cümlesinden, cinsel saldırının ve şiddetin; hayvanlara yönelik gerçekleştirilen şiddetle ve hayvanları yemekle benzer nitelikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Cinsel şiddetin kendisi ve kültürel imgeleri, genellikle hayvanların nasıl kesilip yendiğiyle ilgili insan zihnindeki bilgilere dayanır (Adams, 2017: 225). Et reklamlarında ve kadınların cinsel objelere dönüştürüldüğü reklamlarda kadınların ve hayvanların imgelerinin iç içe geçtiği görülmektedir. Kadınlara yönelik şiddete ve ayrımcılığa karşı çıkmanın, et yemeyi reddetmek ve vejetaryen/vegan bir feminist ideolojiyle mümkün olacağı savunulmaktadır. Erkek egemenliği kadınlara ve hayvanlara ortak biçimlerde saldırırken buna karşı verilen mücadele de kesişimsel olmalıdır.

Et yemek sadece kadınlara tecavüz etmek ya da şiddet uygulamakla benzer nitelikler taşımaz. Et yemek, hayvanları öldürmekle birlikte gerçekleştirildiğinden en açık haliyle bir cinayettir. Et yemek, barındırdığı nitelikler dolayısıyla bir şiddet eylemidir. Türcülük, hayvanlar üzerinde tahakküm kurmak, tıpkı cinsiyetçilik gibi

egemen sistemin bir ürünüdür ve hayvanları kadınlar gibi ikincilleştirir. Dolayısıyla hayvan hakları ve kadın hakları mücadelesi ortak bir zeminde birleşmeye oldukça uygundur.

1.3.1 Kadına Yönelik Şiddetin Yordayıcısı: Hayvan İstismarı

Ascione ve arkadaşlarının (1997) Amerika'daki kadın ve çocukların kaldığı kapsamlı sığınaklarda yaptıkları araştırmaya göre sığınakların %83'ünde aile içi şiddet ve hayvana yönelik şiddetin bir arada yaşandığı raporlanmıştır. Sığınakların %63'ünde, kadınların evcil hayvanlara yönelik şiddet olaylarından bahsettiği her görüşmede, çocuklarının da bu olaylardan söz ettiği gözlenmiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre, kadına yönelik şiddetle birlikte görülen hayvana yönelik şiddet de oldukça önemli bir konu olmasına rağmen, sığınakların yalnızca %27'sinin başvuru sürecinde evdeki hayvanlara yönelik sorular sorduğu görülmektedir. Söz konusu sığınaklarda, başvuran kadınlara "Size, ailenize ya da evcil hayvanınıza zarar vermekle tehdit etti mi?", "Evdeki hayvana zarar verildi mi ya da tehdit edildi mi?" sorulmuştur. Aile içi şiddet ile evcil hayvan istismarının birlikte görülmesi, bu iki şiddet türünün birbirini besleyen ve güçlendiren şiddet biçimleri olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın bulguları, sığınakların evcil hayvanlara yönelik şiddet olaylarını tanıma ve müdahale etme konusunda daha fazla eğitim ve kaynaklara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir (Ascione ve diğerleri, 1997: 213). Yapılan başka araştırmalara göre hayvana yönelik ve kadına yönelik ev içi şiddet birbiriyle kategorisel olarak iki noktada bağlantılıdır. İlk nokta, hayvana yönelik şiddetin çocuk istismarı ve aile içi ya da kadına yönelik şiddetle eş zamanlı görülmesidir. Yani bir ev içerisinde kadına yönelik şiddet mevcutsa, bu şiddetin evde yaşayan çocuklara ve hayvanlara da yöneliyor olması muhtemeldir. İkinci nokta ise şiddet uygulayan çocuklar, ev içerisinde aile üyeleri tarafından istismara uğramış ya da evde yaşayan hayvanlara yönelik şiddete tanık olabilmektedir. Nitekim bu çocukların, yetişkinlik dönemlerinde hayvanlara ya da kadınlara şiddet uygulama ihtimali yüksektir (Degue & DiLillo, 2009: 1051).

Ascione ve arkadaşları 1997'de sığınaklarda gerçekleştirdikleri araştırmayı, 10 sene sonrasında daha geniş bir örneklemle gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırmada aile

içi şiddet yüzünden sığınağa yerleşen kadınların, partnerlerinin evcil hayvanlarına şiddet uyguladığını bildirme oranı şiddete maruz kalmamış olan kontrol grubuna göre 11 kat fazla çıkmıştır. Bu araştırma sonucunda ciddi fiziksel şiddetin, hayvana yönelik şiddet ve istismarın güçlü bir göstergesi olabildiği ortaya çıkmıştır (Ascione ve diğerleri, 2007: 354). Ayrıca şiddete uğrayan kadınlar, evcil hayvanlarına duyduğu bağlılık ve sorumluluk duygusu sebebiyle şiddet ortamından uzaklaşmakta zorlandıklarını, yardım isteme konusunda endişelendiklerini ve sığınağa geç başvurduklarını belirtmişlerdir. Evcil hayvanlara duyulan bağlılık, kadınların şiddet döngüsünden kurtulmasını yönünde engel oluşturabilmektedir. Bu nedenle ev içi şiddeti önlemeye yönelik geliştirilecek politikalarda çocuklarda olduğu gibi hayvanlar için de koruyucu politikaların geliştirilmesi hem hayvanların iyi oluş hali hem de kadınların şiddet gördükleri yerden uzaklaşması için önemlidir. Evcil hayvanlara yönelik şiddet konusunun, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddet vakalarında önemli bir yordayıcı olabilme potansiyeline karşın bu konuya özel olarak odaklanan araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu durum, söz konusu şiddet biçimlerinin birbirleriyle bağlantısını ve yaygınlığını ortaya koymayı güçlendirmektedir (Ascione ve diğerleri, 2007: 356).

Flynn, Ascione'nin çalışmalarından etkilenerek bu bulguları genişletmek amacıyla Amerika'nın Güney Carolina eyaletindeki bir sığınağa giriş yapan kadınlarla görüşmeler gerçekleştirmiştir. 107 kadından oluşan örneklemin, evcil hayvana sahip olduğunu söyleyenlerin %46,5'i şiddet faili olan partnerlerinin evcil hayvanlarına da fiziksel olarak zarar verdiğini ve tehdit ettiğini ifade etmiştir. Katılımcılar, evcil hayvanlarının şiddetle başa çıkma noktasında kendileri için önemli bir duygusal destek olduğunu belirtmiştir. Tüm kadınların %75'i, evcil hayvanları istismar edilen kadınların ise %90'ı hayvanlarının duygusal destek açısından kendileri için "biraz" önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, istismar ve şiddet faili erkeğin hayvana yönelik saldırgan davranışının, kadın ve hayvan arasındaki bağı görüp bu duygusal desteği sonlandırmaya yönelik hedefli bir davranışı olarak yorumlanabilir. Sonuçta, zarar verilmek istenen ve şiddet uygulanan kadına, duygusal olarak da şiddet uygulamanın bir yolu da onun bağ kurduğu bir canlıya zarar vermekten geçebilmektedir (Flynn, 2000: 103). Kadınlar sığınağa gittikten sonra dahi evcil hayvanları için endişe duymaya devam etmiştir, çünkü evcil hayvanları şiddet

uygulayan partnerleriyle aynı ortamda kalmaya devam etmektedir. Evcil hayvanı olan kadınların %20'si ve evcil hayvanı zarar görmüş olanların %40'ı, sırf hayvanları için duydukları endişe sebebiyle yardım istemeyi ve sığınağa başvurmayı erteleddiklerini ifade etmiştir. Ev içi şiddetten hayatta kalan kadınların hayatlarında evcil hayvanlarının rolünün araştırıldığı bu çalışmanın ardından Flynn, aynı sığınakta kalan 10 kadınla görüşme yaptığı yeni bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada evcil hayvanlara yönelik istismarın niteliği, hayvana yönelik şiddetin kadını kontrol etmek, kadına zarar vermek ve kadını korkutmak amacıyla nasıl bir araç olarak kullanıldığı, evcil hayvanların kadına yönelik şiddetten nasıl etkilendiği araştırılan konulardır. Yaşları 22 ile 47 arasında değişen kadınların katılımcı olduğu araştırmada bulgular şu şekildedir: Kadınlar evcil hayvanlarını çocukları, dolayısıyla ailelerinin bir üyesi olarak gördükleri için hayvanlarına yönelik şiddet onlar için yoğun bir duygusal şiddet anlamına gelmektedir. Evcil hayvanların fiziksel olarak daha küçük ve savunmasız olmaları, hukuki açıdan hala "mülk" kapsamında değerlendirilerek yasal koruma mekanizmalarının dışında kalmaları, kötü muameleye karşı direnç ya da ifade kabiliyetinden yoksun oluşları ve aile üyeleriyle özellikle kadınlarla kurdukları güçlü bağlar, onları özellikle şiddete meyilli erkeklerin hedefi haline getirmektedir (Yllo, 1993: 52). Tüm bu faktörler, evcil hayvanların ev içi şiddetin dolaylı ya da doğrudan mağdurlarından biri olabileceğini göstermektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddeti önlemede de hayvanlara yönelik tutumların önemi, bu araştırmada da ortaya konulmuştur. Yapılan görüşmelerde, kadınlar şiddete uğradıklarında, evcil hayvanlarının bir şeylerin yolunda gitmediğini anladığını ve bu sebeple kendilerine koşulsuz sevgi sunduğunu rapor etmişlerdir. Fail erkeklerin, sevilen evcil hayvanlara zarar vermekle tehdidi ya da doğrudan döverek, istismar ederek uyguladıkları şiddet dolaylı yoldan kadınları da kontrol altına alma ve kadınlara şiddet uygulama biçimi olduğu görülmüştür (Flynn, 2000: 122). Şiddete meyilli erkekler, partnerlerini korkutmak ve kontrol etmek için bilinçli bir strateji tercih ederek onların evcil hayvanlarına yönelik şiddet uygular ve kötü muamelede bulunurlar. Bu yolla erkek, kadınlara güçlü olduğunu ispatlamaya çalışır, onları şiddet ve zor yoluyla itaat etmeye zorlar, kadın ve çocukların kendi kararlarıyla hareket etmesine yönelik öfkesini şiddet yoluyla ifade eder ve kadını sindirmeyi amaçlar (Adams, 1995: 57).

Avustralya'nın Victoria eyaletinde yapılan bir çalışmada Ev içi Şiddet Destek Hizmetleri'ne ulaşan ve partner şiddetine maruz kalmış 102 kadınla ve 102 kişilik şiddete maruz kalmamış kontrol grubuyla görüşülmüştür. Bu araştırmada da diğer araştırmalarda olduğu gibi şiddet gören kadınların partnerlerinden, şiddet görmeyen kadınlara kıyasla evcil hayvanlarına yönelik şiddet tehditlerinin ve girişimlerinin anlamlı derecede yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca partneri evcil hayvanına yönelik şiddet tehdidinde bulunan bir kadının, partnerinden bu tehdidi görmemiş kadınlara kıyasla ev içi şiddet görme olasılığının 5 kat daha fazla olacağı bulgular arasındadır (Volant ve diğerleri, 2008: 1288).

Yukarıdaki çalışmalara benzer bir çalışma İrlanda Cumhuriyeti'nde bulunan bir sığınakta, partnerlerinden ev içerisinde şiddet görmüş 23 kadınla gerçekleştirilmiştir. Kadınlara partnerlerinin hayvanlarına uyguladığı şiddete dair algıladıkları motivasyonları, hayvana yönelik şiddet ve istismarın kadınlar üzerindeki etkilerine yönelik sorular sorulmuştur. Çalışmaya katılan kadınların tamamı ev içerisinde şiddete maruz kaldıkları dönemde bir evcil hayvana sahiptir. Kadınların %56'sı, evcil hayvanlarına yönelik tehdit ya da doğrudan istismar davranışlarına tanık olduklarını belirtmiştir. Kadınlar, hayvanlara yönelik istismarın temel amacının kendilerine yönelik kontrol ve manipülasyon olduğunu ifade etmektedir (Gallagher ve diğerleri, 2008: 660). Ataerkil ve türcü düşünce yapısı, "öteki" olarak gördüğü kadın ve hayvanları ahlaki değerlendirme zorunluluğunun dışına iterek onlara yönelik şiddeti meşrulaştırır. Bu ortak ideolojik köken insandışılaştırma kavramı çerçevesinde değerlendirilebilmektedir.

1.3.2. Kadının İnsandışılaştırılması

Hodson ve diğerleri (2014: 89) insandışılaştırma kavramını, bir kişinin veya bir grup insanın, kişinin kendisinden ya da ait olduğu grubun üyelerinden daha az insan olarak algılanması ya da böyle bir inanca sahip olunması olarak tanımlamışlardır. Başka bir deyişle, insana dair özelliklerin, kendi üyesi oldukları yani iç gruptaki insanlara atfedilmesi, kendileri dışında olan dış grubun ise insana dair özellikleri taşımadığının düşünülmesi insandışılaştırma olarak kavramsallaştırılmıştır. Bar-Tal'a göre (2000: 122) insandışılaştırmayı temellendirmenin birincil unsuru

meşruiyetsizleştirme yöntemidir. *Delegitimization* yani meşruiyetsizleştirme, dış grubun aşırı derecede olumsuz özellikler taşıdığına inanma yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu inançlar küçümseme ve korku duyma gibi duygusal tepkileri içerisinde barındırır ve genellikle kültürel olarak kabul görmektedir. Bu aynı zamanda bir grubu, insandan daha alt görülen kategorilere atıfla, örneğin şeytanlar ya da canavarlar gibi olumsuz değer taşıyan üstün insansı varlıklara benzeterek etiketlemeyi içermektedir. Ya da insandan aşağı görülen hayvanlarla eş değer görülerek, örneğin böcekler, parazitler gibi aşağılamaya yönelik etiketler de kullanılmaktadır. Bu inançlar, gruplar arası çatışmanın bir ürünü olarak teorize edilmektedir ve kendi grubunun üstün olduğuna inanma, kendi grubunun diğer gruba yönelik saldırganlığını meşrulaştırma gibi amaçlara hizmet edebilmektedir.

Haslam'ın insandışılaştırma modeline göre (2006: 260) insanlık kavramının iki anlamı vardır. Haslam'a göre kişileri veya grupları insandışılaştırdığımızda o kişi ve grupların bu iki niteliğe sahip olduğu inkar edilmektedir. Bu iki nitelik insanın benzersizliği (eşsizliği) ve insan doğası özellikleridir. İnsanın benzersizliği, insanları hayvanlardan ayıran bilişsel gelişmişlik, kültür, incelik, sosyalleşme ve içselleştirilmiş ahlaki duyarlılık gibi unsurları içerirken insan doğası insanların temel özellikleri olup insanlık kavramının çekirdeğini oluştur, duygusallık, sıcaklık, bilişsel açıklık, yaşamsal eylemlilik, irade, hayal gücü ve tutku gibi unsurları kapsamaktadır. İnsana ait bu iki niteliğin inkarıyla gerçekleşen insandışılaştırmanın da iki biçimi vardır. İlki hayvansı insandışılaştırmadır ve insanın benzersiz özelliklerinin inkarıyla gerçekleşir. Bu kişiler kaba, kültürsüz, öz kontrolü olmayan, zekadan yoksun ve içgüdüleri tarafından yönlendirilen hayvan benzeri varlıklar olarak algılanmaktadır. Bu tür insan dışılaştırma gruplararası çatışma, etnik ayrımcılık, ırksal stereotipler, göçmenlere yönelik ırkçı tutumlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu insandışılaştırma türünde tiksinti, küçümseme gibi duygular mevcuttur ve kişi diğer insanlardan daha aşağıda görülmektedir. İnsandışılaştırmanın ikinci biçimi ise mekanik insandışılaştırmadır ve insan doğasına ait özelliklerin inkar edilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Bu biçimde insandışılaştırılan kişiler duygusallıktan, insani sıcaklıktan, bilişsel açıklık ve bireysel eylemlilikten yoksun; katı, soğuk, tekdüze, pasif nesneler olarak görülmektedir. Duygusal olarak kayıtsızlık ve empati yoksunluğuyla birlikte görülür. Kişiler böylece

yabancı ve insan dışı olarak algılanmaktadır. Kadınların insan dışı görülmesi ve nesneleştirilmesi bu stratejiyle paralel ele alınmaktadır.

Kadınların insan dışı nesneler olarak görülmesi ya da insan dışı hayvanlar olarak tasvir edilmesi kadın düşmanlığının bir boyutu olarak sıkça ele alınmaktadır. Bazı dilbilim araştırmaları kadınları hayvansılaştıran bu metaforların, cinsiyete dayalı güç farkının farklı iki zıt uçlarını temsil ettiğini ileri sürmektedir: "kadınlar yırtıcıdır" ve "kadınlar avdır" (Tipler & Ruscher, 2017:2). Kadınları yırtıcı ya da av olarak nitelemek, kadınlar ve kadın cinselliği üzerindeki kontrol ve baskıyı ifade etmektedir. "Yırtıcı kadınlar", erkeklerin cinsel kontrolü dışındaki kadınlar olup erkekler için bir tehdit oluşturmaktayken, "av kadınlar" erkekler tarafından kontrol altına alınmış kadınlardır. Bazı araştırmalar erkeklerin düşmanca cinsiyetçi tutumları kadınlardan daha fazla benimsediği için kadınları insandışılaştırma stratejisine, kadınlardan daha eğilimli olabileceklerini göstermektedir. Ancak hem erkeklerin hem de kadınların cinselleştirilmiş kadınlara yönelik insandışılaştırmaya başvurduğu kadınların nesneleştirilmesini inceleyen çok sayıda araştırmanın bulguları arasındadır (Akt. Tipler & Ruscher, 2017: 3).

Tipler & Ruscher'in kadınlara yönelik hayvanlaştırıcı dil metaforunun etkisini araştırdıkları çalışmada, 175 psikoloji öğrencisinin sıklıkla kullanılan "yırtıcı ve av kadın" metaforuna yönelik tutumları incelenmiştir. Sonuç olarak bu metaforlara maruz kalmanın katılımcılarda düşmanca cinsiyetçi tutumları ortaya çıkardığı, yırtıcı metaforuna maruz kalanların av metaforuna maruz katılanlardan daha yüksek düzeyde düşmanca cinsiyetçilik sergilediği raporlanmıştır.

Kadınlar erkeklere göre daha çok hayvanlaştırılmaktadır, çünkü kadınların fizyolojisi ve "annelik içgüdüleri" sebebiyle hayvanlara ve doğaya daha fazla yakın oldukları düşünülmektedir. Erkekler ise kadınlardan farklı olarak entelektüellik, kültür ve akılcılıkla ilişkilendirilmektedir (Ortner, 1974: 74). Geleneksel dini inanışlar ve felsefi ideolojiler fiziksel bedeni sıklıkla günah, tiksinti ve yasaklarla ilişkilendirmiştir. Kadınlarsa erkeklerden daha fazla bedenselleştirilmiş olduğundan, yani kadınların bedeni erkek tahakkümüne açık ve sıklıkla bir tartışma konusu olduğu için kadınlar doğa ve hayvanlarla örtük bir biçimde ilişkilendirilerek aşağılanmaktadır (Goldenberg, 2004 :75). Erkekler doğayı tahakküm altına alabildikleri için, bu onlara doğayla ilişkili olan kadınları ve kadın bedenini de tahakküm altına alma yetkisini vermektedir.

Erkekler sıklıkla kadınları nesneleştirmektedirler. Patriyarkal toplumsal yaşamda kadınları fikirleri, entelektüel özellikleri ya da kişiliklerinden ziyade sadece cinsel varlıklar olarak değerlendirmeleri bu nesneleştirme sürecinin bir parçasıdır (Fredrickson & Roberts, 1997: 176). Uzun süredir kuramcılar, nesneleştirmenin kadınları insandışılaştırmanın bir biçimi olduğunu ileri sürmektedir. Ancak, kadınların nesneleştirilmesinin erkeklerin cinsel saldırganlığına katkı sağlayıp sağlamadığı, çoğunlukla varsayılmış ama çok az araştırılmış bir konudur. Rudman ve Mescher'in araştırmasına göre (2012: 735) erkekler, kadınları insandışılaştırarak, yani hayvan olarak nitelendirerek ya da nesneleştirerek kadınlara cinsel saldırıda bulunmayı normalleştirmektedir ve cinsel saldırı mağduru kadınlara yönelik olumsuz tutumlar beslemektedirler. Araştırma bulguları, kadınları hayvansılaştırarak ve nesneleştirerek insandışılaştırmanın, erkeklerin cinsel saldırgan tutumlarında rol oynadığını göstermektedir. Vaes ve diğerlerinin (2011: 783) yaptığı araştırmada kadınların cinsel nesneler olarak görülmesiyle insandışılaştırılması arasındaki bağlantı araştırılmıştır. Tek Kategorili Örtük Çağrışım Testi (Implicit Association Test) kullanılarak yapılan üç ayrı deneyin sonucunda, cinsel olarak nesneleştirilen kadınların hem erkekler hem de kadınlar tarafından daha az insani niteliklerle ilişkilendirildiği ortaya çıkmıştır. Erkekler kadına yönelik bu tür nesneleştirmeleri genellikle cinsel çekicilik nedeniyle yaparken, kadınların cinsel olarak nesneleştirilmiş hemcinslerini tehdit olarak algılayabildikleri ve bu nedenle uzaklaşma eğiliminde olduklarını ve cinselleştirilmiş kadınları aşağıladıkları bulgular arasındadır.

Bu doğrultuda, literatürdeki çalışmalar hayvanlara yönelik tutumların ve türcülüğün kadına yönelik partner şiddetine ve şiddet mitlerine yönelik algı üzerinde belirleyici olabileceğini göstermektedir. Mevcut araştırmanın amacı, bireylerin hayvanlara yönelik empati ve türcü tutumlarının kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyleriyle ilişkisini incelemektir. Bu doğrultuda hayvanlara yönelik empati, çelişik türcülük ve kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyleri ölçülmüştür. Böylelikle, hayvanlara yönelik tutumların ve türcülüğün, kadına yönelik şiddetle ilişkisini analiz etmek, bu ilişkinin ideolojik altyapısını bütünsel ve ekofeminist bir yaklaşımla sunmak hedeflenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI VE HİPOTEZLERİ

Bu araştırmanın amacı kadına yönelik şiddeti meşru görme eğilimi üzerinde hayvanlara yönelik tutumların araştırılmaktadır. Kadına yönelik partner şiddeti üzerinden kişilerin şiddeti meşrulaştırmaya yönelik tutumları incelenecektir. Ayrıca hayvanlara yönelik tutumların ve türcü tutumların kadına yönelik şiddet tutumlarıyla arasında ilişki olup olmadığı incelenecektir. Hayvanlara yönelik şiddet tutumlarının kimi zaman insana ve özellikle kadına şiddet davranışından önce gelebildiği ya da ikisinin bir arada görülebildiği daha önce bu konuda yapılmış araştırmalarda elde edilen bulgulardandır.

Araştırma doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: Hayvanlara yönelik empati düzeyi azaldıkça kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul düzeyi artar.

H2: Korumacı türcülük düzeyi arttıkça kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul düzeyi artar.

H3: İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük düzeyi arttıkça kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul düzeyi artar.

H4: Dildeki türcülük düzeyi arttıkça kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul düzeyi artar.

H5: Cinsiyetin, hayvanlara yönelik empati ve kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasındaki ilişkide moderatör (düzenleyici) etkisi vardır.

H6: Cinsiyetin, korumacı türcülük ve kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasındaki ilişkide moderatör (düzenleyici) etkisi vardır.

H7: Cinsiyetin, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasındaki ilişkide moderatör (düzenleyici) etkisi vardır.

H8: Cinsiyetin, dildeki türcülük ve kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasındaki ilişkide moderatör (düzenleyici) etkisi vardır.

2.2. ÖRNEKLEM

Örneklemin yaş aralığı 18-60 arasında değişen çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu kadın, erkek ve cinsiyet beyanı olmayan kişilerden oluşmaktadır (Xort= 23.66). Katılımcıların %37'sini erkekler (N = 145), %62,5'ini kadınlar (N = 245), %0.5'ini ise cinsiyet beyanı olmayan kişiler (N = 2) oluşturmaktadır.

Katılımcılara yaşamlarının büyük çoğunluğunu nerede geçirdikleri sorulmuştur. Örneklemin %65,8'i büyükşehirde (N = 258), %27,8'i şehirde (N = 109), %6,1'i kırsalda (N = 24) yaşamaktadır. %0, 3 ise bu soruya cevap vermemiştir (N = 1). Katılımcıların ekonomik düzeylerine baktığımızda, örneklemin %10, 2'si ekonomik durumunu alt düzey (N = 40), %31,1'i alt - orta düzey (N = 122), %43,4'ü orta düzey (N = 170), %13,3'ü orta - üst düzey (N = 52), %1,8'i üst düzey (N = 7) olarak belirtmiştir. %0,3 ise soruya cevap vermemiştir (N = 1).

Katılımcılara eğitim durumları sorulduğunda %58,9'u lise mezunu (N = 231), %7.4'ü ön lisans mezunu (N = 29), %29,8'i lisans mezunu (N = 117), %3,3'ü yüksek lisans mezunu (N = 13), %0,3'ü doktora mezunu (N = 1) olduğunu belirtmiştir. %0,3'ü ise soruya cevap vermemiştir (N = 1).

Katılımcılara daha önce partnerli bir ilişki içerisinde olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %89,5'i daha önce partnerli bir ilişkisi olduğunu (N = 351), %10.5'i ise daha önce partnerli bir ilişkisi olmadığını (N = 41) ifade etmiştir. Katılımcıların %50'sinin ise şu an bir partnerli ilişkisi varken (N = 196), %50'sinin bir ilişkisi yoktur (N = 196).

Tablo 1: Örneklemin Demografik Özellikleri

Değişkenler	N	%
Yaş (X = 23.66, SS = 5.57)	392	
Cinsiyet		
Erkek	145	37.0
Kadın	245	62.5
Nonbinary	2	0.5
Yerleşim yeri		
Büyükşehir	258	65.8
Şehir	109	27.8
Kırsal	24	6.1
Cevapsız	1	0.3
Ekonomik düzey		
Alt düzey	40	10.2
Alt-orta düzey	122	31.1
Orta düzey	170	43.4
Orta-üst düzey	52	13.3
Üst düzey	7	1.8
Cevapsız	1	0.3
Eğitim durumu		
Lise mezunu	231	58.9
Ön lisans mezunu	29	7.4
Lisans mezunu	117	29.8
Yüksek lisans mezunu	13	3.3
Doktora mezunu	1	0.3
Cevapsız	1	0.3
Daha önce partnerli bir ilişkiniz oldu mu?		
Evet	351	89.5
Hayır	41	10.5

Şu anda partnerli bir ilişkiniz var mı?		
Evet	196	50.0
Hayır	196	50.0

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek için Demografik Bilgi Formu, hayvanlara yönelik tutumlarının ölçümü için Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği ve Çelişik Türcülük Ölçeği ve kadına yönelik şidet tutumlarının ölçümü için Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda, katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla yaşları, meslekleri, medeni halleri, yerleşim yerleri, ekonomik durumları ve partnerlerinin olup olmadığına dair sorular sorulmuştur. Form toplamda 9 sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği

Ölçeğin 8 maddelik bölümü kısa formu, 22 maddelik bölümü ise tamamını oluşturmaktadır. Ölçeğin kısa formu Nur Okutan tarafından 2023 yılında geliştirilmiştir ve çoğunluğu lisans öğrencisi olan 433 kişilik örneklem üzerinde test edilmiştir. Ölçek 9'lu Likert tipi (1= Kesinlikle katılmıyorum, 9= Kesinlikle katılıyorum) maddelerden oluşmaktadır. Ölçekte empatik duygular ve empatik olmayan duygular olmak üzere iki faktöre ait maddeler vardır. Ölçekteki 1,2,4,6,8,11,12,14,16,19,20 numaralı maddeler tersine puanlanmaktadır. Maddelere verilen yanıtların toplamıyla tek bir ölçek puanı elde edilmektedir. Yüksek puanlar, hayvanlara yönelik artan empati düzeyini ifade etmektedir. Ölçek geliştirme

çalışmasında ölçeğin .83 Cronbach Alfa değeri olarak bulunurken, mevcut çalışmada Cronbach Alfa değeri .85 olarak bulunmuştur.

2.3.3. Çelişik Türcülük Ölçeği

Ölçek Berk Efe Altınel ve Göklem Tekdemir tarafından 2020 yılında geliştirilmiştir. Hayvansal ürün tüketimi bağlamında çeşitli farklı yaşam tarzlarına sahip olan örnekleme ulaşabilmek için kartopu örneklem modeli tercih edilmiş ve çeşitli çevrimiçi platformlarda ölçek formu yaygınlaştırılmıştır. Ölçek 7'li Likert tipi (1= Kesinlikle katılmıyorum, 7= Kesinlikle katılıyorum) 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 10 numaralı maddesi ters kodlanmakta olup, ölçeğin puanı ifadelere verilen puanlar toplanarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır, bunlar sırasıyla korumacı türcülük (1-8 arası maddeler), insan üstünlüğü (9-13 arası maddeler) ve dilde türcülüktür (14 ve 15 numaralı maddeler). Ölçek geliştirme çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa değeri .90 olarak bulunurken, mevcut çalışmada .86 Cronbach Alfa değeri olarak bulunmuştur.

2.3.4. Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği

Ölçek Megias, Toro-Garcia ve Carretero-Dios tarafından 2018 yılında oluşturulmuş; Gündüz, Toktay-Duran, Yılmaz Karaman tarafından 2024 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçek kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlere yönelik tutumları ölçmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin o derece kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ölçek 7'li Likert tipi (1= Hiç katılmıyorum, 7= Tamamen katılıyorum) 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek faktörlü bir yapıya sahiptir ve tersine kodlanan herhangi bir maddesi bulunmamaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach alfa değeri .91 olarak bulunurken, Türkçe'ye uyarlanmış çalışmada Cronbach Alfa değeri .81 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada ise .86 Cronback Alfa değeri bulunmuştur.

2.4. İŞLEM

Araştırmada kullanılan ölçekler Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği, Çelişik Türcülük Ölçeği ve Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeğidir. Katılımcılar ölçekler dışında Demografik Bilgi Formunu da doldurmuştur. Ölçekler çevrimiçi anket olarak katılımcılara ulaştırılmış ve anketlerin doldurulması yaklaşık olarak 10-15 dakika sürmüştür. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve katılımcılar çalışmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Katılımcılara anketi doldurmadan önce bilgilendirme formu sunulmuş ve yazılı onamları alınmıştır. Soruların sıralamasının bir öncül etki yaratmaması için katılımcılara ulaştırmak üzere Google Forms üzerinden iki ayrı anket formu hazırlanmış ve iki form rastgele bir şekilde katılımcılara dağıtılmıştır. İki ayrı formda da aynı anketler yer almakla birlikte anketlerin sıralamaları birbirinden farklıdır. İlk formda sırasıyla Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği, Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği, Çelişik Türcülük Ölçeği yer alırken ikinci formda sırasıyla Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği, Çelişik Türcülük Ölçeği ve Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği yer almaktadır. Veri toplama süreci yaklaşık 2 ay sürmüş olup tüm yanıtlar anonim olarak toplanmıştır. Form çeşitli çevrimiçi ağlarda yaygınlaştırılmış ve QR kod aracılığıyla üniversite öğrencilerine yüz yüze bir biçimde ulaştırılmıştır.

2.5. VERİ ANALİZİ

Araştırmada toplanan veriler IBM SPSS Statistic 29.0 programı ve SPSS programın bir eklentisi olan PROCESS Macro kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler Excel formatında indirilmiş, ardından SPSS'e aktarılmıştır. Sırasıyla betimsel istatistikler, güvenilirlik analizleri, normallik kontrolleri, korelasyon analizi ve bağımsız örneklemler t testi yapılmıştır. Analize geçmeden önce veriler temizlenmiştir. Katılımcıların cevapları incelenmiş olup özenli doldurulmadığı tespit edilen, en az bir ölçeği doldurmayan 27 kişinin anketi çalışmadan çıkarılmıştır. Analizler 392 kişi üzerinden yapılmıştır. Veri temizleme işleminin ardından verilerin normallik dağılımları incelenmiş, dağılımın normal olduğu gözlemlenmiştir. Eksik

verilerin dağılımının bir örüntüye işaret etmemesi ve rastgele olması sebebiyle ortalama atanarak doldurulmuştur. Kullanılan ölçeklerin uygulanan örneklem için güvenilirlik analizleri yapılmış ve yüksek güvenilir sonuçlar elde edilmiştir.

Betimleyici istatistikler yapılarak katılımcıların demografik özelliklerine ait bilgiler ve değişkenlere verilen cevaplar tanımlanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Hayvanlara yönelik empati, çelişik türcülük ve çelişik türcülüğün alt boyutlarının (korumacı, insan üstünlüğüne yönelik ve dilde türcülük) puanları ile kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü arasındaki doğrusal ilişkiler değerlendirilmiştir. Düzenleyici etkileri test etmek amacı ile PROCESS makrosu kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Araştırmada hipotezler test edilmeden önce değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler incelenmiştir. Bu doğrultuda değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek değerler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere Ait Ortalama, Standart Sapma, En Düşük ve En Yüksek Puanlar

Değişken N: 392	X	SS	En Düşük	En Yüksek
Kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü	30,68	14,52	15,00	91,00
Hayvanlara yönelik empati	152,45	28,13	77,00	198,00
Çelişik türcülük	51,05	17,82	15,00	99,00
Korumacı türcülük	33,96	12,67	8,00	56,00
İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	10,43	5,89	5,00	35,00
Dilde türcülük	6,60	3,89	2,00	14,00

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmada, kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul edilmesi seviyesi, hayvanlara yönelik empati, çelişik türcülük ve çelişik türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insanüstü türcülük ve dilde türcülük tutumlarının düzeyleri incelenmiştir.

Katılımcıların kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitleri kabul düzeylerine baktığımızda, puanlarının ortalaması 30.68 (SS = 14.53) olup, puanlar 15 ile 91 arasında değişmektedir. Ortalama değerin olası maksimuma kıyasla nispeten düşük olması, katılımcıların genel olarak kadına yönelik partner şiddetine ilişkin mitleri yüksek düzeyde kabul etmediğini göstermektedir. Hayvanlara yönelik empati puanlarının ortalaması 152.45 (SS = 28.14) olup minimum 77, maksimum 198 olarak gözlemlenmiştir. Çelişik türcülüğün puanlarının ortalaması 51.01 (SS = 17.83) olup, puanlar 15 ile 99 arasında değişmektedir. Bu değişkenin puanlarının, orta düzeyde bir ortalama ile geniş bir dağılıma sahip olması, katılımcılar arasında türcülük algısında

farklılıkların bulunduğunu göstermektedir. Bazı katılımcıların türcülük biçimlerine daha yatkın olduğunu, bazılarının ise türcü tutumları daha az benimsediğini göstermektedir.

Çelişik türcülüğün alt boyutlarına bakıldığında korumacı türcülüğün puanlarının ortalaması 33.96 (SS = 12.67) olup, puanlar 8 ile 56 arasında değişmektedir. Bu alt boyutun ortalama düzeyi, bazı katılımcıların hayvanlara yönelik olumlu gibi görünen ancak aslında ayrımcı olan korumacı türcülüğü benimsediğini, bazılarının ise buna katılmadığını göstermektedir. İnsan üstünlüğüne yönelik türcülüğün puanlarının ortalaması 10.44 (SS = 5.90) olup puan aralığı 5 ile 35 arasındadır. Dilde türcülüğün puanı ise ortalama 6.61 (SS = 3.89) olup puanlar 2 ve 14 arasındadır. Bu puan, hayvanlara yönelik dil kullanımının ayrımcı unsurlar içerdiğine dair farkındalığın ortalama düzeyde olduğunu göstermektedir. Korumacı türcülüğün ortalama puanının (X= 33,96) insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülüğün ortalamasından yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Hipotezler test edilmeden önce, örneklemden elde edilen verilerin normallik varsayımları test edilmiş, ardından kullanılacak analiz yöntemleri belirlenmiştir. Normallik varsayımları basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013)'e göre basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5 ve +1.5 aralığında olduğunda örneklem normal dağılım göstermektedir. Araştırmada değişkenlere ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Veriler normal dağıldığı varsayımına ulaşılmıştır.

Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Değişken N: 392	Basıklık	Çarpıklık
Kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü	0,973	1,093
Hayvanlara yönelik empati	-0,992	-0,372
Çelişik türcülük	-0,348	0,156
Korumacı türcülük	-0,695	-0,413
İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	1,264	1,276
Dilde türcülük	-0,996	0,441

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.2. DEĞİŞKENLERİN KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI

Araştırmanın amacı doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir Kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul edilmesi, hayvanlara yönelik empati, çelişik türcülük ve çelişik türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insanüstü türcülük ve dilde türcülük arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti, Pearson Korelasyon testi ile analiz edilmiştir. Korelasyon sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler

	1	2	3	4	5	6
1. Kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü	1					
2. Hayvanlara yönelik empati tutumları	-,38**	1				
3. Çelişik türcülük	,40**	-,18**	1			
4. Korumacı türcülük	,26**	,05**	,90**	1		
5. İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	,45**	-,58**	,58**		1	
6. Dildeki türcülük	,28**	-,14**	,73**			1

*p <.05, **p <.01

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, hayvanlara yönelik empati ile kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.38$, $p < .001$). H1 hipotezi

doğrulanmıştır. Bu bulgu, hayvanlara yönelik empati düzeyleri daha düşük olan bireylerin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini daha fazla benimsediklerini göstermektedir. Korumacı türcülük ($r = .26$, $p < .001$), insan üstünlüğüne yönelik türcülük ($r = .45$, $p < .001$) ve dilde türcülük ($r = .28$, $p < .001$) alt boyutları ve kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul arasında da pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. H2, H3 ve H4 hipotezleri doğrulanmıştır. Bu sonuç, kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul eden bireylerin türcülüğün farklı boyutlarında da daha yüksek eğilimler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Hayvanlara yönelik empati ile çelişik türcülük arasında negatif ve anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r = -18$, $p < .001$). Ayrıca hayvanlara yönelik empati ile insan üstünlüğüne yönelik türcülük arasında güçlü ve negatif bir ilişki mevcuttur ($r = -.58$, $p < .001$), bu da empati düzeyi yüksek bireylerin hayvanları insanlardan aşağı görme eğiliminin düşük olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan hayvana yönelik empati ile korumacı türcülük ($r = .05$, $p = .313$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Dilde türcülük ile hayvanlara yönelik empati arasında ise negatif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.14$, $p = .004$). Bu bulgu, empati düzeyi yüksek bireylerin hayvanlara yönelik dil kullanımında ayrımcı ifadelere daha az yer verme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Çelişik türcülük ile tüm alt boyutları arasında oldukça güçlü pozitif ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır: korumacı türcülük ($r = .90$, $p < .001$), insan üstüğüne türcülük ($r = .58$, $p < .001$) ve dilde türcülük ($r = .73$, $p < .001$). Bu bulgu, çelişik türcülük kavramının alt boyutlarıyla tutarlı bir bütünlük sergilediğini ve bu alt boyutların genel türcülük eğilimini anlamada güçlü göstergeler olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, araştırmadaki değişkenler arasında genel olarak anlamlı ilişkiler gözlemlenmiş, özellikle kadına yönelik partner şiddeti mitleri ile çelişik türcülük ve hayvanlara yönelik empati düzeyleri arasında dikkat çekici bağlantılar bulunmuştur.

3.3. BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T TESTİ SONUÇLARI

Cinsiyete göre değişken puanlarının anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklemler için t-testi uygulanmıştır. Bu kapsamda, kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü, hayvanlara

yönelik empati, çelişik türcülük ve çelişik türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülük değişkenlerinin puanları cinsiyete göre karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Cinsiyete Göre Değişkenlerin Ortalamaları ve t-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	X	SS	t
Kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerinin kabulü	Erkek	145	39.94	16.05	10.99
	Kadın	245	25.29	10.25	
Hayvanlara yönelik empati	Erkek	145	136.01	26.71	-9.83
	Kadın	245	161.99	24.29	
Çelişik türcülük	Erkek	145	58.66	20.08	6.86
	Kadın	245	46.56	14.54	
Korumacı türcülük	Erkek	145	36.88	14.03	3.49
	Kadın	245	32.32	11.44	
İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	Erkek	145	13.83	6.78	9.68
	Kadın	245	8.44	4.20	
Dilde türcülük	Erkek	145	7.95	4.19	5.50
	Kadın	245	5.80	3.45	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre kadına yönelik partner şiddeti (KYŞP) mitlerinin kabulü, hayvanlara yönelik empati ve çelişik türcülük ile çelişik türcülüğün alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları incelenmiştir. Erkek katılımcılar (N = 145), KYPŞ mitlerini kadınlara (N = 245) kıyasla daha fazla kabul etmektedir (X = 39.94, SS = 16.05). Kadınların KYPŞ mitlerini kabulü puanlarının ortalamasının daha düşük olduğu görülmektedir (X = 25.29, SS = 10.25), bu da kadınların bu mitlere erkeklere göre daha az katıldığını göstermektedir. Hayvanlara yönelik empati puanı, kadınlarda (X = 161.99, SS = 24.29) erkeklerden (X = 136.01, SS = 26.71) anlamlı derecede daha yüksektir. Bu sonuç, kadınların hayvanlara karşı empati düzeyinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer biçimde, çelişik türcülük puan ortalamaları da erkeklerde (X = 58.66, SS = 20.08) kadınlara göre (X = 46.56, SS =

14.54) daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, erkek katılımcıların çelişik türcülüğe yönelik tutumları kabul ettiğini ortaya koymaktadır. Çelişik türcülüğün alt boyutları incelendiğinde, korumacı türcülük puan ortalamaları erkeklerde (X = 36.88) kadınlardan (X = 32.32) yüksektir. İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük erkeklerde oldukça yüksek (X = 13.83) iken, kadınlarda bu puan daha düşüktür (X = 8.44). Dilde türcülük de erkeklerde (X = 7.95) kadınlara (X = 5.80) kıyasla daha yüksektir. Genel olarak, erkeklerin hem türcülüğe hem de şiddeti meşrulaştıran mitleri daha fazla kabul ettiği, buna karşılık hayvanlara yönelik empati düzeylerinin ise daha düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmada, değişkenlerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Öncelikle Levene testi ile varyansların homojenliği değerlendirilmiş, ardından t testi sonuçları analiz edilmiştir. Kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($t(388) = 10.99$, $p < .001$). Erkek katılımcıların puan ortalaması (X = 39.94), kadın katılımcıların ortalamasından (X = 25.29) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Hayvanlara yönelik empati düzeyleri de cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir ($t(388) = -9.83$, $p < .001$). Kadınların empati puan ortalaması (X = 161.99), erkeklerden (X = 136.01) anlamlı biçimde daha yüksektir. Çelişik türcülük puanları açısından da cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(388) = 6.86$, $p < .001$). Erkeklerin ortalama puanı (X = 58.66), kadın katılımcıların ortalamasından (X = 46.56) daha yüksektir. Korumacı türcülük alt boyutunda erkeklerin (X = 36.88) ortalama puanı, kadın katılımcılardan (X = 32.32) anlamlı biçimde yüksektir ($t(388) = 3.49$, $p < .001$). İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük alt boyutunda da cinsiyete göre anlamlı bir fark gözlenmiştir ($t(388) = 9.68$, $p < .001$). Erkeklerin ortalaması (X = 13.83), kadınların ortalamasından (X = 8.44) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Son olarak, dilde türcülük puanlarında da cinsiyete dayalı anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t(388) = 5.50$, $p < .001$). Erkeklerin ortalama puanı (X = 7.95), kadın katılımcılardan (X = 5.80) daha yüksektir. Bu bulgular, erkek katılımcıların kadına yönelik partner şiddeti mitlerini daha fazla kabul ettiklerini, hayvanlara yönelik empati düzeylerinin daha düşük olduğunu ve türcülüğün tüm alt boyutlarında kadınlara kıyasla daha yüksek puanlar aldıklarını göstermektedir.

Analizde Etki Büyüklüğü (Effect Size) değeri olan Cohens'd hesaplanmıştır. Etki Büyüklüğü, bir araştırmada elde edilen sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olmasının ötesinde, ne kadar anlamlı veya önemli olduğunu ortaya koyan nicel bir ölçüdür. Başka bir deyişle, iki grup arasındaki farkın gerçek dünyadaki büyüklüğünü veya etkisini değerlendirmeye yaramaktadır. Bu sayede sadece bir ilişkinin veya farkın var olup olmadığı değil, aynı zamanda bu ilişkinin ne derece güçlü olduğu da anlaşılmaktadır (Cohen, 1988: 25).

Erkeklerin (X = 39.94) kadınlara (X = 25.29) göre şiddet mitlerini anlamlı derecede daha fazla kabul ettiği bulunmuştur, $t(388) = 9.862$, $p < .001$. Bu fark, büyük bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir (Cohen's d =1.09).

Kadınların hayvanlara yönelik empati düzeyleri (X = 161.99) erkeklere (X = 136.01) göre anlamlı derecede yüksektir, $t(388) = -9.598$, $p < .001$. Bu fark yine büyük bir etki büyüklüğünü göstermektedir (Cohen's d = 1.02).

Kadınların korumacı türcülük düzeyi (X= 32.32), erkeklere (X = 36.88) göre anlamlı derecede daha düşüktür, $t(388) = 3.310$, $p < .001$. ancak bu orta- düşük düzeyde bir etki büyüklüğünü göstermektedir (Cohen's d = 0.36).

Kadınların insan üstünlüğüne yönelik türcülük düzeyi (X = 8.44), erkeklere (X = 13.83) göre anlamlı derecede daha düşüktür, $t(388) = 8.629$, $p < .001$. Bu fark, orta düzeyde bir etki büyüklüğünü göstermektedir (Cohen's d = 0.53).

Kadınların dildeki türcülük düzeyi (X = 5.80), erkeklere (X = 7.95) göre anlamlı derecede daha düşüktür, $t(388) = 5.233$, $p < .001$. Bu fark, düşük-orta düzeyde bir etki büyüklüğünü göstermektedir (Cohen's d = 0.35).

3.4. HİYERARŞİK ÇOKLU REGRESYON ANALİZİNE YÖNELİK SONUÇLAR

Yapılan hiyerarşik çoklu regresyon analizi, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini incelemiştir. Model 1'de cinsiyet, yaş ve eğitim durumu bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Modelin toplam varyans açıklama gücü R^2 = 0,249 olup, bu model bağımlı değişkendeki değişimin yaklaşık %24,9'unu açıklamaktadır. R^2 = 0,243 değerinden de anlaşılacağı üzere modeldeki bağımsız değişken sayısı dikkate alındığında açıklama gücü biraz düşmektedir. Model 1

sonuçlarına göre cinsiyet, (β = -0,489, p < .001) kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü üzerinde anlamlı ve güçlü bir negatif etkiye sahiptir. Yaş, (β = -0,112, p = .022) düşük ama anlamlı bir negatif etkiye sahiptir. Eğitim durumunun ise (β = 0,016, p = .750) şiddet mitlerinin kabulü üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Model 2'de ise modele hayvanlara yönelik empati, korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülük değişkenleri eklenmiştir. Bu modelin varyans açıklama gücü R^2 = 0,343'tür. Model 2, bağımlı değişkendeki değişimin yaklaşık %34,3'ünü açıklamaktadır ve modele eklenen yeni değişkenlerle açıklama gücü artmıştır. Model 2 sonuçları şunları göstermektedir: Cinsiyet hala anlamlıdır (β = -0,307, p < .001) ancak etkisi azalmıştır. Hayvanlara yönelik empati anlamlı negatif etkiye sahiptir (β = -0,135, p = .015). Korumacı türcülük (β = 0,156, p = .002) ve insan üstünlüğüne yönelik türcülük (β = 0,195, p = .001) bağımlı değişken yani kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul üzerinde anlamlı pozitif etkiye sahiptir. Dildeki türcülük, yaş ve eğitim durumu ise kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerinde anlamlı etkiye sahip değildir (p > .05).

Analiz sonuçları, cinsiyetin hem basit hem de genişletilmiş modelde bağımlı değişken üzerinde sürekli olarak anlamlı negatif etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, modele eklenen hayvanlara yönelik empati ve çelişik türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Bu bulgular, bağımlı değişkenin yani şiddet mitlerini kabul düzeyinin açıklanmasında hem demografik faktörlerin hem de belirli alt ölçeklerin rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 6: Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R	R^2	Std. Error	Değişken	β	t
1	0,499	0,249	12,653	Cinsiyet	0,489	10,970
				Yaş	0,112	-2,293
				Eğitim durumu	0,016	0,319
2	0,586	0,343	11,897	Cinsiyet	0,307	-6,226
				Yaş	0,058	-1,248
				Eğitim durumu	0,033	0,709
				Hayvanlara yönelik empati	0,135	-2,446
				Korumacı türcülük	0,156	3,076
				İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	0,195	3,382
				Dilde türcülük	0,015	0,282

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

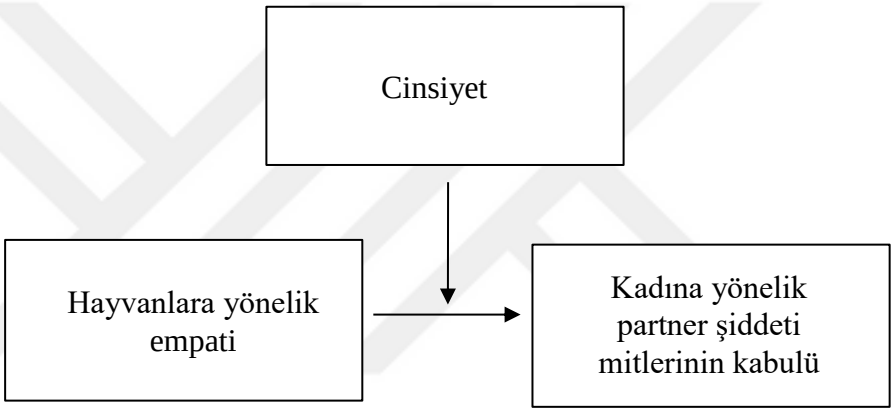
3.5. DÜZENLEYİCİ DEĞİŞKEN ANALİZİNE YÖNELİK SONUÇLAR

Araştırmada, bağımsız değişkenlerin yani hayvanlara yönelik empati, korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dildeki türcülüğün bağımlı değişken olan kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici (moderasyon) rolü PROCESS makrosu (Model 1) kullanılarak incelenmiştir.

Bu amaçla Hayes'in PROCESS eklentisi (Model 1) kullanılarak yapılan düzenleyici değişken analizine göre Model özetlerine göre bağımsız değişkenlerin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerinde anlamlı ana etkileri bulunmuştur ($p < .05$). Cinsiyet değişkeni de her modelde anlamlı ana etkiye sahiptir, erkekler ve kadınlar arasında kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi ortalamaları arasında fark gözlenmiştir. Hayvana yönelik empati düzeyi ve dildeki türcülük değişkenlerinde, cinsiyetin moderasyon etkisi sınırda anlamlı bulunmuştur ($p = .053$ ve $p = .088$). Bu durum, cinsiyetin bu değişkenlerin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki etkisini anlamlı ya da anlamlıya yakın biçimde değiştirebileceğini göstermektedir. Özellikle dildeki türcülük değişkeni için koşullu etkiler incelendiğinde, erkeklerde bu ilişkinin daha anlamlı ve güçlü olduğu gözlenmiştir. H5 ve H8 hipotezleri kabul edilmiştir. Korumacı türcülük ve insan üstünlüğüne yönelik türcülük değişkenlerinde ise cinsiyetin moderasyon etkisi anlamlı bulunmamıştır ($p > .27$). H6 ve H7 hipotezleri kabul edilmemiştir.

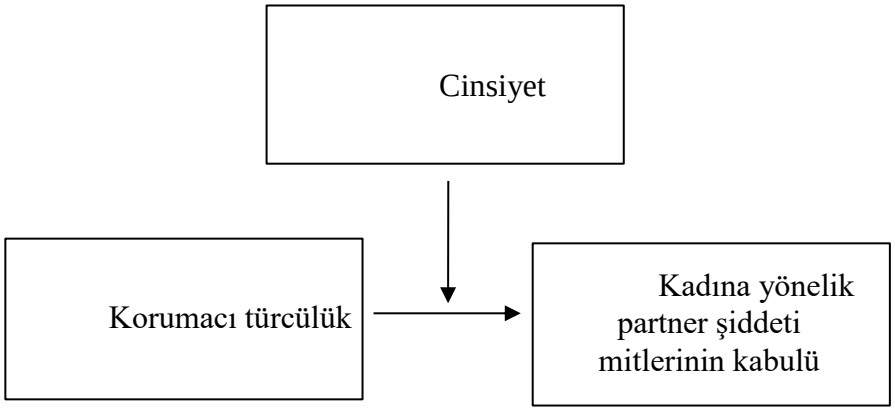
Moderasyon analizi sonucunda, hayvanlara yönelik empati düzeyinin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki etkisinin cinsiyete göre farklılaştığı sınırda anlamlı bulunmuştur (β = 0.0957, p = .053). Koşullu etkiler incelendiğinde, hayvanlara yönelik empatinin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki negatif etkisi hem erkeklerde (β = -0.1644, p < .001) hem kadınlarda (β = -0.0686, p < .05) anlamlıdır. Ancak bu etki erkeklerde daha güçlüdür. Cinsiyetin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki ana etkisi de anlamlıdır (B = -10.65, p = .0033), bu da ortalama fark olduğunu gösterir.

Şekil 1: Düzenleyici Değişken Modeli (Hayvanlara Yönelik Empati)

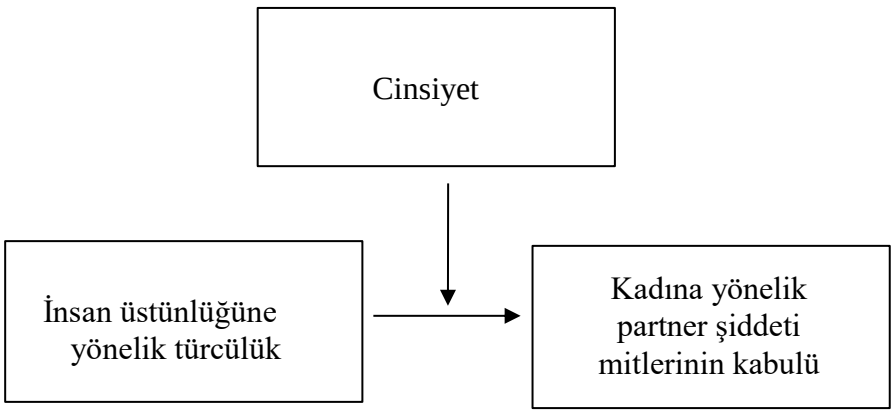
Korumacı türcülük değişkeni, kadına yönelik partner şiddeti üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir (B = 0.3309, p = .0377). Ancak, korumacı türcülük ile cinsiyet arasındaki etkileşim (moderasyon) anlamlı değildir (B = -0.0808, p = .4083). Yani cinsiyet, korumacı türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti üzerindeki etkisini anlamlı biçimde değiştirmemektedir.

Şekil 2: Düzenleyici Değişken Modeli (Korumacı Türcülük)

İnsan üstünlüğüne yönelik türcülüğün, kadına yönelik partner şiddeti mitleri kabul düzeyi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir (B = 1.103, p = 0.0015). Cinsiyetin ana etkisi de anlamlı bulunmuştur (B = -7.809, p = 0.0058), bu da cinsiyetin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, cinsiyetin insan üstünlüğüne yönelik türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerinde moderasyon etkisi görülmemiştir (B = -0.255, p = 0.2739).

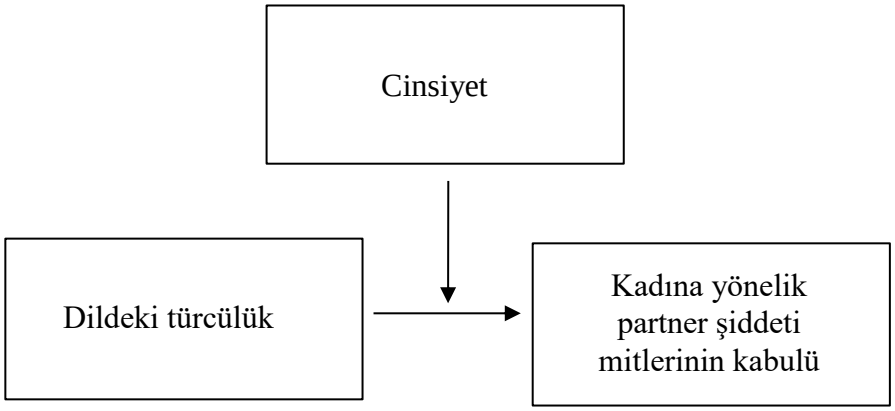
Şekil 3: Düzenleyici Değişken Modeli (İnsan Üstünlüğüne Yönelik Türcülük)

Dildeki türcülük değişkeni, kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerinde anlamlı pozitif bir etkiye sahiptir (B = 1.491, p = 0.0050). Cinsiyetin ana etkisi de anlamlı bulunmuştur (B = -9.211, p = 0.0005).

Dildeki türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyiyle ilişkisinde, cinsiyetin moderasyon etkisi sınırda anlamlılık göstermektedir (B = -0.552, p = 0.0876). Bu sonuç, cinsiyetin, dildeki türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul üzerindeki etkisini değiştirme potansiyeli olduğunu ancak standart anlamlılık düzeyine ulaşmadığını göstermektedir. Bu bulgular, dildeki türcülüğün kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi üzerindeki etkisinin cinsiyete bağlı olarak değişebileceğine işaret etmekte ve özellikle erkeklerde daha belirgin görülmektedir.

Şekil 4: Düzenleyici Değişken Modeli (Dildeki Türcülük)

Sonuç olarak, cinsiyet bazı değişkenlerin kadına yönelik partner şiddetini kabul üzerindeki etkisini sınırda anlamlı şekilde düzenlerken, diğerlerinde cinsiyetin moderasyon etkisi gözlenmemiştir. Bu durum, özellikle hayvanlara yönelik empati ve dildeki türcülük değişkenleri için cinsiyete göre farklı müdahale stratejilerinin geliştirilebileceğini işaret etmektedir.

3.6 İKİ BAĞIMSIZ ÖRNEKLEMDEN ELDE EDİLEN KORELASYON KATSAYILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Cinsiyetin, türcülük tutumları ve hayvanlara yönelik empati ile şiddet mitlerini kabul etme arasındaki ilişkide bir farklılık yaratıp yaratmadığını incelemek amacıyla, korelasyon katsayıları erkek ve kadın grupları için ayrı ayrı karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları, Hayvanlara Yönelik Empati, Korumacı Türcülük, İnsan Üstünlüğüne Yönelik Türcülük ve Dilde Türcülük değişkenlerinin, şiddet mitlerini kabul etme ile ilişkilerinde erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p > 0.05$). Bu bulgu, cinsiyetin bu ilişkiler üzerinde belirgin bir moderatör etkisinin olmadığını işaret etmektedir.

Tablo 7: Erkek ve Kadın Gruplarında Korelasyon Farkları (Fisher r-to-z)

	r (erkek)	r (kadın)	z	p
Hayvanlara yönelik empati	-0.269	-0.164	-1.04	0.298
Korumacı türcülük	0.214	0.194	0.20	0.842
İnsan üstünlüğüne yönelik türcülük	0.357	0.239	1.23	0.219
Dilde türcülük	0.251	0.111	1.37	0.171

SONUÇ

Hayvanlara yönelik şiddetin, kadına yönelik şiddetin önemli bir yordayıcısı olabildiği literatürde birçok araştırmada karşımıza çıkmaktadır. Yine de hayvana yönelik şiddet biçimlerinin ayrıntılandırılması, türcülüğün de bir şiddet biçimi olarak tanımlanması ve türcülüğün kadına yönelik şiddetle ilişkisinin araştırılması literatürde sınırlı olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda, bireylerin hayvana yönelik empati ve türcü tutumlarının, kadına yönelik şiddet tutumlarıyla ilişkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu sebeple araştırmada katılımcıların kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyi, hayvanlara yönelik empati ve türcülük tutumları ölçülmüştür. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran tutumların, hayvanları aşağı gören türcülük ideolojisiyle güçlü bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum, iki baskı biçiminin de "hak eden/etmeyen", "üstün/aşağı" gibi benzer hiyerarşik ve ayrımcı düşünce kalıplarından beslendiğine işaret etmektedir.

Ev içerisinde kadına yönelik şiddetin ve yine aynı ev içerisinde yaşayan evcil hayvanlara yönelik istismarın bir arada görülmesi, bu şiddet biçimlerinin birbirini beslediğini göstermektedir (Ascione ve diğerleri, 1997: 213). Aynı zamanda hayvanlara yönelik şiddetin, aile içi şiddetin bir göstergesi olduğu ve bu şiddetin genellikle çocuklara ve kadına yönelik şiddetle paralel biçimde gerçekleştiği literatürde yer alan bulgulardandır. Kadın bedeni, patriyarkal toplumsal yapı içerisinde erkek tahakkümüne açık hale getirilerek bir tartışma konusuna dönüştürülmektedir. Dolayısıyla, kadınların bedenleri üzerine yapılan bu tartışmalar, kadınları örtük bir biçimde doğayla ve hayvanlarla ilişkilendirerek aşağılamaktadır (Goldenberg, 2004 :75). Kadınları bedenleri üzerinden nesneleştirmek, onları hayvanlara benzeterek insandışılaştırmanın bir biçimidir (Fredrickson & Roberts, 1997: 176). Tüm bunlar doğrultusunda patriyarkal toplumlarda kadınların hayvanlarla benzer niteliklere sahip olduğunu düşünülerek hayvana yönelik şiddet ve kadına yönelik şiddet tutumlarının bir arada görülüp görülmeyeceği araştırılmıştır. Bu bölümde, çalışmadan elde edilen bulgular çalışmanın amaçları ve hipotezleri ışığında literatürdeki araştırmalar incelenerek tartışılmıştır. Araştırmanın sınırlılıklarına ve gelecek çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Çelişik türcülüğün alt boyutları olan korumacı türcülük, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülüğün düzeyi arttıkça, hayvanlara yönelik empatinin

düzeyi ise azaldıkça kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabul düzeyinin arttığı bulgularına ulaşılmıştır. Literatüre baktığımızda, kadına yönelik ciddi fiziksel şiddetin, hayvana yönelik şiddet ve istismar davranışıyla bir arada görülebildiği ve birbirlerinin öncülü olabildikleri bulgulanmıştır (Ascione ve diğerleri, 2007: 354).

Kadın düşmanlığının bir türü olan korumacı cinsiyetçilik ve hayvanların refahını gözeten bir türcülük türü olan korumacı türcülük birçok açıdan birbirine benzemektedir. Nitekim korumacı türcülük kavramı Glisk ve Fiske'nin (1996) geliştirdiği korumacı cinsiyetçilik kavramından yola çıkarak ortaya konulmuştur. Kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik tutumları da korumacı türcülük gibi, kadınların olumlu özelliklerinin kutsallaştırılmasıyla birlikte gerekli durumlar dışında uygulanan şiddetin haksız olduğunu vurgulamaktadır. Mevcut araştırmada, korumacı türcülük düzeyi arttıkça kadına yönelik partner şiddeti mitlerinin kabulü düzeyinin de artması, iki şiddet biçiminin de gerekçelendirildiği ölçüde kabul gördüğünü ve normalleştirildiğini gösteriyor olabilir. Korumacı türcülüğün ortalama puanının, insan üstünlüğüne yönelik türcülük ve dilde türcülük puanları ortalamasından yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Korumacı cinsiyetçilik, kadınlara karşı olumlu duygular aracılığıyla erkek egemenliğini meşrulaştırabilmektedir (Sakallı- Uğurlu ve diğerleri, 2018: 318). Korumacı türcülük, benzer bir şekilde korumacı cinsiyetçilikte olduğu gibi saldırgan bir tutum olarak görülmemektedir. Dolayısıyla korumacı türcülük, korumacı cinsiyetçilikte olduğu gibi iyiliksever bir tutumla birlikte hayvanlara yönelik ayrımcılığı perdelemektedir.

Yine dildeki türcülük düzeyi arttıkça kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabul düzeyinin de artması literatürdeki geçmiş çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir. Tipler ve Ruscher'in (2007: 5) yaptığı araştırmada, dildeki metaforik kullanımların, kadınlara yönelik saldırgan tutumları etkilediği bulguları yer almaktadır. Kadınları insandışı ve hayvanları çağrıştıran kelimelerle nitelemek, erkeklerin kadınlara yönelik cinsel saldırganlık düzeylerini artırmakta ve erkekler kadınları bu strateji yoluyla insandışılaştırdıkça kadınlara yönelik düşmanlıkları artmaktadır. Nitekim gündelik hayatta kadınların insanlıktan çıkarılması çoğunlukla açık değil, daha örtük yollarla gerçekleşmektedir. Kadınlar "daha az insana özgü" özelliklerle nitelendiğinde onlara yönelik gerçekleştirilen şiddet de önemsizleştirilir.

Bu türcülüğün ve cinsiyetçiliğin iç içe geçerek şiddetin meşrulaştırıldığını göstermektedir (Salmen & Dhont, 2021: 8).

Araştırma bulgularına göre, insan üstünlüğüne yönelik türcülük kadına yönelik şiddet mitlerini kabulle en güçlü ilişkiyi göstermektedir. İnsanların hayvanlara temel hakları tanımaması, onları kendilerinden aşağı görmelerinden ve insanların üstün olduğuna dair insan merkezci bir anlayıştan kaynaklanmaktadır. Bu üstünlük algısı, tıpkı tarih boyunca erkeklerin kadınlara yönelik ataerkil baskısında olduğu gibi, egemen bir grubun diğeri üzerinde tahakküm kurma mantığına dayanmaktadır (Taylor & Fraser, 2025: 123). İnsanın diğer türlerden üstün olduğu inancı, "erkeğin kadından üstün olduğu" ataerkil inancıyla paraleldir ve aynı hiyerarşik düşünce yapısından beslenmektedir.

Bulgulara göre, hayvanlara yönelik empati ile kadına yönelik partner şiddeti hakkındaki mitlerin kabulü arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, hayvanlara yönelik empati düzeyleri daha düşük olan bireylerin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini daha fazla benimsediklerini göstermektedir. Bu bulgu da literatürdeki çoğu çalışmayla tutarlıdır. Nitekim literatürdeki çalışmalar hayvanlara yönelik şiddet eylemlerinin, kadına yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet biçimlerini öncelediğini ortaya koymaktadır (Volant ve diğerleri, 2008: 1288, Flynn, 2000: 122, Ascione ve diğerleri, 1997: 213).

Erkeklerin hem kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul etme hem de çelişik türcülüğün tüm alt boyutlarındaki puanlarının kadınlardan anlamlı derecede yüksek çıkması, bu ideolojilerin ataerkil yapıyla olan bağını göstermektedir. Ataerkil toplumsal yapıda hem kadınları hem de hayvanları kontrol edilebilir ve daha az değerli gören bakış açısının erkekler tarafından daha fazla içselleştirilmektedir. Erkekler kadınlara kıyasla ataerkil ideolojileri ve cinsiyet hiyerarşisini meşrulaştıran inançları daha güçlü benimsemektedir (Valsecchi ve diğerleri 2023: 147). Geleneksel erkeklik algısı, erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlük kurmasını destekleyen sosyal yapıları koruma eğilimini artırır, yani erkekler sahip oldukları ataerkil gücü kaybetmemek adına bu yapıları destekler.

Aynı zamanda kadınların hayvanlara yönelik empati puanlarının erkeklere oranla oldukça yüksek olup, çelişik türcülüğün alt boyutlarındaki puanlarının da düşük olması bulgular arasındadır. Kadınların ve hayvanların türcü ve patriyarkal sistem

tarafından benzer biçimlerde ötekileştirilmesi, ikisini de bu mücadelenin ortak öznesi yapmaktadır.

Kadınlar, yalnızca erkeklere kıyasla hayvanlara karşı daha olumlu tutumlara sahip olmakla kalmaz; aynı zamanda tarih boyunca hayvan hakları hareketlerinde aktif rol almış, hayvanları önemsemiş ve onlara bakım vermişlerdir. (Gaarder, 2011: 28). Kadınlar, hayvan hakları hareketinin arkasındaki en önemli itici güç olmuştur. Yaş, politik görüş ya da eğitim düzeyi fark etmeksizin, kadınlar erkeklere kıyasla daha yüksek oranda hayvan haklarını savunmaktadır (Gaarder, 2011: 55).

Bulgulara göre, hayvanlara yönelik empati ve dildeki türcülük değişkenlerinin kadına yönelik partner şiddeti mitlerini kabul düzeyiyle ilişkisinde, cinsiyetin moderasyon etkisi sınırda anlamlılık göstermektedir. Sınırda bir anlamlılık düzeyi olsa da, dildeki tahakküm ilişkilerinin değişiminin kadına yönelik şiddet mitlerini kabul düzeyinde de etkisi olabileceği görülmektedir. Erkeklerde daha belirgin görülen bu bulgu, dildeki türcü ve cinsiyetçi kullanımların dönüşümünün eril şiddetle mücadelede önemini ortaya koymaktadır. Türcülüğün diğer alt boyutlarında, yani korumacı türcülük ve insan üstünlüğüne yönelik türcülükte cinsiyetin moderasyon etkisi yoktur. Bu bulgu, çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu örneklemde, kadına yönelik şiddete dair tutumlarda cinsiyet farkının azaldığını gösteriyor olabilir. Feminist hareketin güçlenmesiyle birlikte bu farkındalık üniversiteli gençler arasında her geçen gün artmaktadır. Aynı zamanda yine feminist hareketin de bir kazanımı olarak kadınları doğrudan suçlayan mitler kamusal alanda daha az kabul görür hale gelmektedir (Rollero & De Piccoli, 2020: 2).

Çalışmanın önemli bir vurgusu ve özgün tarafı, hayvana yönelik şiddeti türcülük bağlamında ele almasıdır. İnsanlar tarafından köpek ve kediler gibi sokakta yaşayan hayvanlara yönelik iyi tutumlar gösterilirken, bunlar dışında kalan hayvanların bedenlerininin, sıvılarının, etlerinin insan tüketimi için sömürülmesi çelişkili bir tutumdur ve çelişik türcülüğü ifade etmektedir (Voith ve diğerleri, 1992: 265). Dolayısıyla hayvanların sadece belli bir kısmını korumak ve yaşam haklarını savunmak türcülüğün önemli bir göstergesidir. Hayvan hakları mücadelesi konusunda yapılan araştırmalarda türcülüğün boyutlarının ele alınması çoğunlukla eksik kalmaktadır. Oysaki türcülük ve kadın düşmanlığı, erkek egemen toplumsal yapıların ortak bir sonucudur. Hem insan olmayan hayvanlar hem de kadınlar, erkeklerin ötekisi

olarak nitelendirilerek nesne olarak görülmeleri sağlanmaktadır. Bu düşünce yapısı, dil ve toplumsal normlar tarafından pekiştirilmektedir. Dolayısıyla kadınların ve hayvanların gördüğü şiddet birbiriyle ilişkili şiddet biçimleridir. Türcülük ve kadın düşmanlığının ortak özelliklerini anlamak, bu iki şiddet biçimiyle mücadele etmede önemli bir adım olmaktadır (Pala, 2018: 40). Kadına yönelik şiddetle mücadele programları, sadece cinsiyetçilikle değil, aynı zamanda türcülük, sınıfsal eşitsizlikler gibi diğer hiyerarşik ve ayrımcı ideolojilerle de mücadele etmelidir. Feminizm yalnızca kadınlara yönelik eşitsizliklerle sınırlı kalmamalı; tüm baskı ve tahakküm biçimlerine karşı bir duruş sergilemelidir. Adil bir dünya için ırkçılık, sınıfsal eşitsizlikler, türcülük, sömürgecilik gibi ayrımcı sistemleri de sona erdirmek gerekmektedir (Hooks, 2019: 11).

Ataerkil sistem, yalnızca cinsiyete dayalı değil; aynı zamanda ırk, etnik köken, sınıf ve cinsel yönelim gibi farklı toplumsal kategoriler üzerinden de işleyen, çok katmanlı bir yapıdadır (Hooks, 2019: 13). Bu sistem, güçlü olanın zayıf olan üzerinde hakimiyet kurmasını meşrulaştıran bir düzen yaratır. Ataerkil ya da patriyarkal tahakküm, yalnızca bir ayrımcılık türüyle sınırla kalmayıp diğerleriyle de etkileşime girmektedir. Benzer şekilde, insanların insan olmayan hayvanlara uyguladığı şiddet ve sömürü de bir güç ilişkisi temelinde şekillenmektedir (Güneş, 2022: 131). Hayvan hakları savunuculuğu da, aslında daha geniş bir kavramsallaştırmaya ihtiyaç duymaktadır ve anti-hiyerarşik mücadelenin daha büyük bir parçası olmalıdır. Eşitlik ve özgürlük alanında yürütülen mücadelelerin parçalı yapısı bu mücadelelerin kazanım elde etmesi noktasında sorun yaratabilmektedir. Nitekim yaşamın farklı alanlarındaki toplumsal sorunlar, ortak ideolojik temeller üzerinde yeşermektedir. Yaşayan hayvanların yaşam hakkını ellerinden alıp tüketim nesnesi haline getiren ve kadınları insandışılaştırarak nesneleştiren ve bu yolla maruz kaldıkları erkek şiddetini meşrulaştıran ideolojilerin ortak noktaları oldukça fazladır.

Ekofeminizm, kadınların ve doğanın sömürülmesini birbirine bağlayan eleştirel bir perspektif sunmaktadır. Bu yaklaşım, hem kadınların hem de hayvanların patriyarkal ve insan merkezci sistemler tarafından nesneleştirilip kontrol altına alındığını vurgulamaktadır (Fennell, 2022: 12; Denys, 2011: 44). Hayvanat bahçelerindeki hayvanlar, laboratuvar testlerinde ve gıda endüstrisinde et, süt veya yumurta üretimi için kullanılan hayvanlar, endüstriyel kapitalizmin sömürü

mekanizmalarına en açık örneklerdir. Özellikle dişi hayvanlar, yumurtlayan tavuklar, süt veren inekler ve doğuran diğer türler sistemin nesneleştirme ve sömürü pratiklerine daha yoğun biçimde maruz kalmaktadır (Francione, 2008: 33; Adams, 2018: 21). Ekofeminizmin temel tezlerine göre, kadınların ve hayvanların sömürülmesinin temelinde aynı insanmerkezci mantık yatmaktadır. Her iki grup da ekonomik ve toplumsal olarak pazarlanabilir, kontrol edilebilir ve tüketilebilir varlıklar haline getirilmiştir (Denys, 2011: 44). Kadınların ataerkil sistem tarafından tahakküm altına alınması ile dişi hayvanların endüstriyel sistemlerde nesneleştirilip sömürülmesi, benzer sömürü mekanizmalarının farklı tezahürleri olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırmanın bulguları, ekofeminizmin, kadınların ve hayvanların benzer sömürü biçimlerine maruz bırakıldığı ve bunun insan merkeziyetçiliği, özel olarak ise erkek tahakkümü sebebiyle gerçekleştiği teziyle uyum göstermektedir. Nitekim bu araştırmada, insan üstünlüğüne yönelik türcülük, kadına yönelik şiddet mitlerini kabulle en yüksek ilişkiye sahiptir.

Ekofeminizm ve vegan feminizm gibi ideolojiler kadın özgürlüğüyle hayvan haklarını aynı pencereden görmemizi sağlayarak bu mücadelelerin kesişimsel yanını ortaya koymaktadır. Yine de hayvanların ve kadınların sömürü biçimlerinin ortaklığı ve ataerkil-türcü sistemin birbiriyle ilişkisine yönelik daha fazla sayıda araştırmanın yapılmasına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu araştırmanın orijinal tasarımında, türcülük ve şiddet mitlerini kabul etme arasındaki ilişkiye "kadını insandışılaştırma" eğiliminin aracılık edip etmediği de test edilmek istenmiştir. Ancak, araştırmanın yürütüldüğü dönemdeki akademik ve etik kurul kısıtlılıkları nedeniyle bu değişkenin ölçülmesine izin verilmemiştir. Bu nedenle, akademik özgürlüklerin daha geniş olduğu bir ortamda yapılacak çalışmalarda, "insandışılaştırma" mekanizmasının görgül olarak test edilmesi, alanyazına önemli bir katkı sunacaktır.

Örneklemin çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturması da başka bir sınırlılıktır. Günümüzde üniversite öğrencileri hayvan ve kadın hakları konusunda daha fazla bilgi sahibi olmaya ve bu konulara yönelik duyarlılık geliştirmeye başlamıştır. Gelecek çalışmalarda üniversite öğrencileri dışında bir örneklemle gerçekleştirilecek çalışmalar, türcülüğün yaygınlığı ve kadın haklarına bakışın çeşitliliği konusunda önemli bulgular sunacaktır.

KAYNAKÇA

Adak, N. (2016), *Sosyal problemler sosyolojisi*. Siyasal Kitabevi: Ankara.

Adams, C. J. (1994). Bringing peace home: A feminist philosophical perspective on the abuse of women, children, and pet animals. *Hypatia, 9*, 63-84.

Adams, C. J. (2017). *Etin cinsel politikası: Feminist-vejetaryen eleştiri* (S. Atalay, Çev.; 3. basım). Ayrıntı Yayınları. (Original work published 1990)

Adams, C. J. (2018). Provocations from the field: Female reproductive exploitation comes home. Animal Studies Journal, 7(2), 1-8.

Adams, C. J. (1995). Woman-battering and harm to animals. In C. J. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 55-84).Durham, NC: Duke University Press.

Akkaş, İ., Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of ISS 6 (1) 2016 p.32-42

Albersmeier, F. (2024). Ambivalent speciesism. *Les ateliers de l'éthique / The Ethics Forum, 18*(1), 96–123. https://doi.org/10.7202/1117231ar

Altınal, B. E. ve Tekdemir, G. (2020). Çelişik Türcülük Ölçeği: Ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne, 8*(18), 492-506. DOI: 10.7816/nesne-08-18-09

Ascione, F., R., Weber, C., V., Thompson, T., M., Heath, J., Maruyama, M., Hayashi, K. (2007). Battered pets and domestic violence. Animal abuse reported by women experiencing intimate violence and by nonabused women. Violoence Against Women. Volume 13. Number 4. 354-373.

Ascione, F., R., Weber, C., V., Wood, D.,S. (1997). The abuse of animals and domestic violence: A national survey of shelters for women who are battered. The White Horse Press. Cambridge, 205.

Aysevener, K. (2003). İnsan ve doğa ilişkisi üzerine. *Felsefe Dünyası.* 2003/1. Sayı 37.

Bar-Tal, D.(2000). Shared beliefs in a society :Social psychological analysis. Thousand Oaks, CA: Sage.

Bastian, B., Loughnan, S., Haslam, N., Radke, H.R.M. (2012). Don't mind meat? The denial of mind to animals used for human consumption. Personality and Social Psychology Bulletin 38(2) 247–256.

Bor, A. (2007). Kur'an'a göre hayvan hakları. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Buddie, A. M., Miller, A. G. (2001). Beyond rape myths : A more complex view of perceptions of rape victims, *Sex Roles,* 45, 139-160.

Burt, M. R. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology, 38*(2), 217–230. https://doi.org/10.1037/0022-3514.38.2.217

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

DeGue, S. & DiLillo D. (2009). Is animal cruelty a "red flag" for family violence. investigating co-occuring violence toward children, partners and pets. *Journal of Interpersonal Violence. 24*(6), 1036–1056.

Demir, M. (2012-13). Çevre olarak konumlandırılmış kadını ve doğayı birlikte düşünmek: ekofeminizm. *Doğu Batı Dergisi* 63, 11-45.

Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Araştırmaları Dergisi (KASHED), 1*(1), 15–28.

Denys, P. (2011). Animals and women as meat, The Brock Review, 12(1), 44-50. https://doi.org/10.26522/br.v12i1.340

Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati.* Remzi Kitabevi.

Durak, A., & Atalay, Y. (2017). Animal rights as an ethical problem. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(58), 71–90.

DeShong, H. A. F., & Haynes, T. (2016). Intimate partner violence in the Caribbean: State, activist and media responses. *Global Public Health*, *11*(1–2), 82–94. https://doi.org/10.1080/17441692.2015.1012529

Federici, S. (2018). *Cadılar, cadı avı ve kadınlar* (B. Tanrısever, Çev.). Otonom Yayıncılık. *(Original work published 2018)*

Federici, S. (2017). *Caliban ve Cadı: Kadınlar, beden ve ilksel birikim* (Ö. Karakaş, Çev.; 3. basım). Otonom Yayıncılık. *(Original work published 2004)*

Fennell, D. A. (2022). An animal welfare literacy framework for tourism. Annals of Tourism Research, 96, 103461. https://doi. org/10.1016/j.annals.2022.103461

Flynn, C. P. (2000). Battered women and their animal companions: symbolic interaction between human and nonhuman animals. *Society and Animals.* https://doi.org/10.1163/156853000511032

Francione, G. L. (2008). Hayvan haklarına giriş çocuğunuz mu köpeğiniz mi? (Çev. Akman, R. ve Gen, E.). İstanbul: İletişim Yayınları. (Introduction to Animal Rights Your Child or the Dog?).

Fredrickson, B. L., & Roberts, T. A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly, 21,* 173-206.

Gaarder, E. (2011). Where the boys aren't: The predominance of women in animal rights activism. *Feminists Formations, 23*(1), 54–76.

Gaarder, E. (2011). *Women and the animal rights movement*. Rutgers University Press.

Gallagher, B., Allen B., Jones, B. (2008). Animal abuse and intimate partner violence: Researching the link and its significance in Ireland–a veterinary perspective. Irish Veterinary Journal. Volume 61, Number 10.

Glick, P., & Fiske, S.T. (1997). Hostile and benevolent sexism. *Psychology of Women Quarterly, 21*, 119-135.

Goldenberg, J. L., Roberts, T. A. (2004). The Beast within the beauty: an existential perspective on the objectification and condemnation of women. In J. Greenberg, S. L. Koole, & T. Pyszczynski (Eds.), *Handbook of Experimental Existential Psychology* (pp. 71–85). The Guilford Press.

Güneş, I. (2022). Cinsiyetçiliğin ve türcülüğün kesiştiği noktada feminist bir mevzu olarak insan dışı hayvanların yaşama hakkı. *Kilikya Felsefe Dergisi*, *1*, 127–144.

Haslam, N. (2006). Dehumanization: An integrative review. *Personality and Social Psychology Review*, *10*, 252–264. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1003_4.

Hodson, G., MacInnis, C. C., & Costello, K. (2014). (Over)valuing "humanness" as an aggravator of intergroup prejudices and discrimination. In P. G. Bain, J. Vaes, & J.-P. Leyens (Eds.), *Humanness and dehumanization* (pp. 86–110). Psychology Press.

Hooks, B. (2019). *Feminizm herkes içindir: Tutkulu politika* (A. Yıldırım, B. Kurt, E. Aydın & Ş. Özgün, Çev.). BGST Yayınları. (Orijinal eser *Feminism is for everybody: Passionate politics*, 2000)

Irvine, L. (2011), Biz ve Onlar Hayvanlarla Bağımızı Anlamak, Çev. Serpil Çağlayan, İletişim Yayınları, İstanbul.

Jardins, J. R. (2006), Çevre Etiği Çevre Felsefesine Giriş, Çev. Ruşen Keleş, İmge Kitabevi, Ankara.

Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justifi- cation and the production of false consciousness. *British journal of social psychology, 33*(1), 1-27.

Kaşdarma, E. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sosyo-psikolojik unsurlar ve sistemi meşrulaştırma kuramı ekseninde bir analiz. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. DOI: 10.26466/opus.466438

Köseoğlu, M. (2018). Kadına Yönelik Şiddet Sorununun Sosyalleşme Süreci ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi Kadın Çalışmaları Özel Sayısı. Cilt/Volume 19 - Sayı/Issue 42*

Leach, S., Kitchin, A. P., Sutton, R. M., & Dhont, K. (2022). Speciesism in everyday language. *British Journal of Social Psychology*. https://doi.org/10.1111/bjso.1256

Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths: In review. *Psychology of Women Quarterly,* 18, 133-164.

Loughnan, S., Haslam, N., & Bastian, B. (2010). The role of meat consumption in the denial of moral status and mind to meat animals. *Appetite, 55,* 156-159.

Meyer, S. (2016). Still blaming the victim of intimate partner violence? Women's narratives of victim desistance and redemption when seeking support. *Theoretical Criminology*, *20*(1), 75–90. https://doi.org/10.1177/1362480615585399

Murray, C., Calderón, C., & Bahamondes, J. (2023). Modern rape myths: Justifying victim and perpetrator blame in sexual violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1663. https://doi.org/10.3390/ijerph20031663

Ortner, S., B. 1974. Is female to male as nature is to culture? In M. Z. Rosaldo and L. Lamphere (eds), Woman, Culture, and Society. Stanford, CA: Stanford University Press, pp. 68-87.

Özdemir, H., Aydemir & D. (2019). Ekolojik yaklaşımlı feminizm/ekofeminizm üzerine genel bir değerlendirme: kavramsal analizi, tarihi süreci ve türleri. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi.* 2(2), 261–278. https://doi.org/10.33708/ktc.608639.

Özhan Dedeoğlu, A., & Karakurum, S. S. (2025). Ekofeminizm ve feminizmin tarihsel perspektifi: Kapitalizm ve ataerki bağlamında kadın ve doğa. *Sosyal Bilimler ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *25*(1), 165–182.

Pala, S. (2008). Hierarchies of consumption: The relationship between sexism and speciesism. *Footnotes, 1*, 37-45.

Rollero, C., & De Piccoli, N. (2020). Myths about intimate partner violence and moral disengagement: An analysis of sociocultural dimensions sustaining violence against women. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(21), 8139. https://doi.org/10.3390/ijerph17218139

Rudman, A., L., Mescher L., (2012). Of animals and objects: men's implicit dehumanization of women and likelihood of sexual aggression. Personality and Social Psychology Bulletin. 38(6) 734–746. DOI: 10.1177/0146167212436401

Ryder, R. D. (2004). Speciesism revisited. *Think, 2*(6), 83–92.

Sakallı- Uğurlu, N., Türkoğlu, B., & Kuzlak, A. (2018). How Are Women And Men Perceived? Structure Of Gender Stereotypes İn Contemporary Turkey. *Nesne Psikoloji Dergisi*, *6*(13), 309-336. https://doi.org/10.7816/nesne-06-13-04

Salmen, A., & Dhont, K. (2022). Animalizing women and feminizing (vegan) men: The psychological intersections of sexism, speciesism, meat, and masculinity. *Social and Personality Psychology Compass, 17*(2), e12717. https://doi.org/10.1111/spc3.12717

Salmen, A., & Dhont, K. (2021). Hostile and benevolent sexism: The differential roles of human supremacy beliefs, women's connection to nature, and the dehumanization of women. *Group Processes & Intergroup Relations, 24*(7), 1053–1076. https://doi.org/10.1177/1368430220920713

Singer, P. (2005). *Hayvan Özgürleşmesi*, çev. Hayrullah Doğan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6. Baskı). MA: Pearson.

Taylor, N., & Fraser, H. (2025). Social work, women, animal protection and intersectional feminism: Making the connections. *Aotearoa New Zealand Social Work, 37*(1), 121–130. https://doi.org/10.11157/anzswj-vol37iss1id1093

Tipler, N. C., Ruscher, B. J. (2017). Dehumanizing representations of women: the shaping of hostile sexist attitudes through animalistic metaphors, Journal of Gender Studies, DOI: 10.1080/09589236.2017.1411790

Uluocak Ş., Gökulu G., Bilir O., Karacık N. E., Özbay D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*, Edirne: Paradigma Akademi.

Uluslararası Af Örgütü (2004). Her şey elimizde: Kadına yönelik şiddete son. 15 Şubat 2008, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=80.

Üzel, E. (2006). *Feminizm ve doğa ekseninde ekofeminizm* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Vaes, J., Paladino, P., & Puvia, E. (2011). Are sexualized female complete human beings? Why males and female dehumanize sexually objectified women. *European Journal of Social Psychology, 41*, 774-785.

Valsecchi, G., Iacoviello, V., Berent, J., Borinca, I., & Falomir-Pichastor, J. M. (2023). Men's gender norms and gender-hierarchy-legitimizing ideologies: The effect of priming traditional masculinity versus a feminization of men's norms. *Gender Issues, 40*(2-4), 145–167. https://doi.org/10.1007/s12147-022-09308-8

Vincent, A., Mcdonald, S., Poe, B., Deisner V. (2019). The link between interpersonal violence and animal abuse. Society Register, 3(3): 83-101.

Volant, M. A., Johnson, A. J., Gullone, E., Coleman, J. G., The relationship between domestic violence and animal abuse. an Australian study. Journal of Interpersonal Violence. 23, 9.

Voith, V. L., Wright, J. C., & Danneman, P. J. (1992). Is there a relationship between canine behavior problems and spoil- ing activities, anthropomorphism, and obedience

training. *Applied Animal Behaviour Science*, *34*(3), 263–272. https://doi.org/10.1016/S0168-1591(05)80121-2.

Walby, S. (1991). *Theorising Patriarchy*. Basic Blackwell, Oxford.

Warren, K. J., & Cheney, J. (1991). Ecological feminism and ecosystem ecology. *Hypatia*, *6*(1), 179–197. https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.1991.tb00216.x

World Health Organization. (2021). Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. ISBN 978-92-4-002225-6.

Yllo, K. (1993). Through a feminist lens: Gender, power, and violence. In R. Gelles & D. Loseke (Eds.), *Feminist perspectives on wife abuse* (pp. 28-50). Newbury Park, CA: Sage.

EKLER

EK 1: Gönüllü Katılımcı Onam Formu

Değerli katılımcılar,

Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı öğrencisi Rozana Urkun tarafından Prof. Dr. İnci Boyacıoğlu Bal danışmanlığında tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmektedir. Sosyal Medya Kullanımının Topluma ve Dünyaya Yönelik Tutumlara Etkisi başlıklı bu araştırmaya davet edilmiş bulunmaktasınız.

Bu araştırmanın amacı, sosyal medya kullanımının topluma yönelik tutumlara etkisini incelemektir. Anketleri doldurmak yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır.

Bu araştırma esnasında elde edilen kişisel bilgiler gizli kalacaktır. Bu nedenle adınızı yazmanıza gerek yoktur. Verdiğiniz bilgiler tamamen araştırma amacıyla kullanılacaktır. Toplanan veriler toplu olarak değerlendirilecek, kişiye özel analiz ya da bireysel bir inceleme yapılmayacaktır. Toplu olarak değerlendirilecek bu sonuçlardan sizin kim olduğunuzun anlaşılabilmesi mümkün değildir.

Anketleri verilen sıra ile doldurunuz; bir anketi bitirdikten sonra sırası ile diğer ankete geçiniz ve soru atlamayınız; çünkü araştırmanın analizi için soruların tamamının cevaplanmış olması önem taşımaktadır. Eksik anketler analizlere katılmayacaktır.

Bu araştırmaya katılmak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz. Eğer katılmaya karar verirseniz, ancak araştırma esnasında fikrinizi değiştirirseniz hiçbir neden göstermeksizin araştırmadan ayrılabilirsiniz. Eğer isterseniz, sizden elde edilen tüm bilgiler imha edilecektir.

Araştırma hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz. Ayrıca, araştırma sürecinde olumsuz bir duygu, rahatsız edici bir durum deneyimlerseniz araştırmacıdan yardım isteyebilirsiniz. Araştırmacının iletişim bilgileri aşağıda verilmiştir.

Rozana Urkun

E-mail:

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Sosyal medya kullanımının topluma ve dünyaya yönelik tutumlarımız üzerindeki etkisini araştırmaktadır.

Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması

Araştırmanın Öngörülen Süresi: 3 ay

Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 300

Bu araştırmanın amacı ve cevaplarımın nasıl kullanılacağı hakkındaki Katılımcı Bilgi Formunu okudum. Araştırma hakkında yeterli bilgi edindim. Araştırmaya katılmamın zorunlu olmadığını, araştırmadan istediğim zaman hiçbir neden göstermeksizin ve zarara uğramaksızın çekilebileceğimi biliyorum. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmaya katılmayı kendi isteğimle kabul ediyorum.

Tarih:

İmza:

EK 2: Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz (Lütfen verilen boşluğa yazınız):_____

2. Yaşınız (Lütfen verilen boşluğa yazınız):_____

3. Medeni Haliniz:

Evli □ Nişanlı □ Boşandım □ Bekâr □

4. Herhangi bir romantik bir ilişki (flört, sevgililik, evlilik gibi) deneyiminiz oldu mu?

Evet □ Hayır □

5. Şu an romantik bir ilişki (flört, sevgililik, evlilik gibi) içinde misiniz?

Evet □ Hayır □

6. Yaşamınız boyunca en uzun süreyle bulunduğunuz yerleşim birimi?

Kırsal □ Büyük şehir □ Şehir □

7. Türkiye'de yaşayan tüm insanları düşündüğünüzde gelir düzeyinizi ne şekilde değerlendiriyorsunuz?

Alt düzey □ Alt-orta düzey□ Orta düzey □ Orta-üst düzey □ Üst düzey □

8. Eğitim durumunuz

İlkokul mezunu □ Ortaokul mezunu □ Lise mezunu □ Yüksekokul mezunu □ Lisans mezunu □ Yüksek lisans mezunu□ Doktora mezunu □

EK 3: Hayvanlara Yönelik Empati Ölçeği

1 2 3 4 5 6 7 8 9 Kesinlikle katılmıyorum — Kesinlikle katılıyorum									
1. Hayvanat bahçesindeki hayvanların üşümedikleri ve iyi beslendikleri sürece kafeslerde tutulmaktan rahatsız olduklarını düşünmüyorum. *									
2. Kediler aç olmadıklarında da miyavlayıp yemek almak için insanları rahatsız eder. *									
3. Televizyondaki vahşi yaşam belgesellerinde aslanlar tarafından kovalanıp öldürülen hayvanları görmek beni rahatsız eder.									
4. Köpeklerin yalnız bırakıldıklarında havlayıp ulumaları sinirimi bozar. *									
5. Üzücü hayvan filmleri izlediğimde sık sık, boğazım düğümlenir.									
6. Hayvanlar kötü bir davranış sergilediğinde cezalandırılmalıdır. *									
7. Bir hayvanı yalnız başına bir kafes içinde görmek beni üzer.									
8. Başka insanların yanında evcil hayvanlarına sarılan ve onları öpen insanlar sinirimi bozar. *									
9. Arkadaş canlısı olan ve mırlayan bir kedi neredeyse her zaman neşemi yerine getirir.									
10. Bakıma muhtaç ve yaşlı hayvanları görmek beni üzer.									

11. Köpekler bazen ortada geçerli bir neden yokken de sızlanır. *									
12. Birçok insan evcil hayvanlarına karşı gereğinden fazla sevgi gösterir. *									
13. Hayvanların kötü davranışa maruz kaldığını gördüğümde çok sinirlenirim.									
14. Birinin evcil hayvanına gereğinden fazla bağlanması bana çok saçma gelir. *									
15. Evcil hayvanların ruh halim üzerinde büyük bir etkisi vardır.									
16. Bazen, yaşlı evcil hayvanları öldüğünde, insanların çok üzülmesine şaşırıyorum. *									
17. Kuşları yemek kırıntıları ile beslemeyi seviyorum.									
18. Hayvanların acı çektiğini görmek beni üzer.									
19. İnsanlar sıklıkla hayvanların duygularını ve hassasiyetini abartırlar. *									
20. Köpeklerin selamlamak için zıplayıp yüzümü yalamaya çalışması beni rahatsız eder. *									
21. Kaybolmuş gibi görünen bir köpek ya da köpek yavrusuyla karşılaştığımda, her zaman yardım etmeye çalışırım.									
22. Kuşları uçmak için yeterli alanı olmayan kafeslerde görmekten nefret ederim.									

EK 4: Çelişik Türcülük Ölçeği

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle katılmıyorum						Kesinlikle katılıyorum
1. İnsanların hayvanları yiyecek, giyecek gibi amaçlarla kullanması doğal düzenin bir sonucudur.							
2. Sadece keyif verdiği için hayvan sütü ve yumurtası tüketmekte etik olarak bir sakınca yoktur.							
3. Sadece keyif verdiği için hayvan eti yemekte etik bir problem yoktur.							
4. Yiyecek amacıyla yetiştirilmiş inek, tavuk gibi hayvanlarla ilgili ahlaki olan eylem onları vakti gelince mümkün olan en acısız biçimde öldürmektir.							
5. Hayvanlara endüstriyel çiftliklere kıyasla iyi davranılan küçük hayvancılık işletmelerini ve aile çiftliklerini desteklemeliyiz.							
6. Hayvan deneylerindeki hayvan hakları ihlallerini önemseyen bir kişi bu deneylere karşı çıkmak yerine bu deneyleri düzenleyecek yasalar ve koruma önlemleri talep etmelidir.							
7. İnek, tavuk gibi hayvanları önemseyen bir kişinin yapması gereken bu hayvanlardan gelen ürünleri yememek değil, iyi şartlarda yetiştirilmiş hayvanlardan gelen ürünleri seçmektir.							
8. Kürk giymek, yün kazak giymeye göre etik olarak daha kötüdür.							
9. Hayvanların var olma sebebi insanlara hizmet etmektir.							

10. Hayvanlara “yaşam hakkı” gibi haklar tanınması gerekir.							
11. İnsanlar hayvanları istedikleri gibi kullanabilirler.							
12. Hayvanlara zarar veriyor olsa bile hayvanlar üzerinde deneyler yapılabilir.							
13. Hayvan derisini giyim eşyası / aksesuar olarak kullanmak etik olarak yanlış değildir.							
14. Hayvan isimlerini (eşek, öküz gibi) argo ya da küfür olarak kullanmak kabul edilebilir bir şeydir.							
15. Başkalarına kızdığımda kızgınlığımı ifade etmek için hayvanların isimlerini kullanmakta sakınca görmem.							

EK 5: Kadına Yönelik Partner Şiddeti Hakkındaki Mitlerin Kabulü Ölçeği

1 2 3 4 5 6 7 8 9 Kesinlikle katılmıyorum — Kesinlikle katılıyorum							
1. Partnerini istismar eden bir erkek başka türlü davranmayı bilmediği için bunu yapıyordur.							
2. Kadınların bazı davranışları her erkeği delirtebilir.							
3. Partnerlerine şiddet uygulayan erkekler kıskanç oldukları için kendilerini kontrol edemezler.							
4. Bir kez istismar için şikayette bulunulduğunda, erkekler yasa tarafından korunmaz.							
5. Ev içi şiddet yaşayan kadınlar gerçekten ilişkiye son vermek isteselerdi, partnerlerini terk ederlerdi.							
6. Kadınların erkekler tarafından istismara uğramasının temelinde erkeklerin işle ilgili sorunları yatmaktadır.							
7. İstismarla suçlanan erkeklerin fikirlerine daha fazla dikkat gösterseydik, her şey daha iyi olurdu.							
8. İstismara uğrayan kadınların bu durumdan kaçabilmeleri için yeterli sosyal destekleri vardır.							
9. Halka duyurulan aile içi şiddet vakalarının yalnızca küçük bir kısmı doğrudur.							
10. Devlet, istismar bildiren kadınlara haddinden fazla yardım ediyor.							
11. Erkekler kadınları fiziksel olarak istismar ederler, ama kadınlar da erkekleri psikolojik olarak istismar ederler.							

12. İstismarla suçlanan erkeklerle konuşsaydık, düşündüğümüzden daha fazla ortak noktamız olduğunu görürdük.							
13. Kadınlar istismara uğradığını iddia ettiklerinde çok fazla sosyal yardım alıyorlar.							
14. İstismara uğrayan bir kadının neden partnerinden ayrılıp çocuklarının yaşadığı kabusa bir son vermediğini anlamak mümkün değil.							
15. Eğer bir kadın kendisini istismar eden bir kişiyle yaşamaya devam ederse, erkeğin kadını tekrar istismar etmesi büyük oranda kadının sorumluluğudur.							

EK 6: Etik Kurul Onay Formu

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURUL KARARI

ARAŞTIRMA ETİK İZNİ İNCELEME VE KARAR FORMU	
Karar Numarası	3
Toplantı/Karar Tarihi	30.04.2025
İlgili Evrak No	1372842

Araştırmanın Başlığı:	Kadın İnsandışılaştırma ve Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Eğilimi Arasında Hayvanların Yöneltik Tutumların Etkisi
Araştırmacı / Araştırmacılar:	Prof.Dr. İnci BOYACIOĞLU BAL, Rozana URKUN

Değerlendirme

Kurul tarafından, yukarıda bilgileri yer alan başvuru dosyası ve ekli belgeler araştırmanın amacı, özeti, veri toplama araç ve yöntemleri, araştırmanın katılımcıları, katılımcılarına bilgilendirilmesi, veri toplanacak Kurum/Kuruluşlar, veri yönetim planı, araştırmanın riskleri ve araştırmanın risklerine karşı alınan önlemler dikkate alınarak incelenmiş, yapılan değerlendirme sonucunda araştırmanın yürütülmesinde araştırmada kullanılacak anket/ölçek/görüşme vb. sorularının telif hakları ve lisans koşulları doğrultusunda izinli kullanımına ilişkin tüm hukuki, disiplin ve cezai sorumluluğun araştırmacılara ait olması, araştırmada verilerin toplanacağı kurumların adlarının çalışmanın içeriğinde kodlanarak yer almasının ve sözlü/yazılı yayınlarda kurum adlarına yer verilmemesi, veri güvenliği ve gizliliği kapsamında kişisel verilerin korunması için ilgili yasal düzenlemelere uyulması, araştırmaya katılan kişilerin gizlilik ve anonimlik haklarının korunması, araştırmanın veri paylaşımına ilişkin etik ve gizlilik kurallarına uygun yürütülmesi, verilerin çevrim içi toplanması durumunda https://bayek.deu.edu.tr/ adresinde yer alan "çevrim içi çalışmalarda görüntülü katılımcı onam formu'nun kullanılması, risk değerlendirmesi ve güvenlik önlemleri kapsamında katılımcıların fiziksel, psikolojik veya sosyal açıdan zarar görmemesi için gereken tüm önlemlerin alınması (uzman desteği, uzman görüşü vb.)" koşulu/koşullarıyla Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine ve Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler BAYEK Başvuru Esaslarına uygun bulunduğuna katılanların oybirliği ile karar verilmiştir.

Karar

[x] Etik Kurul izni verilmiştir. *

*Fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırmacıya ait olmak üzere araştırmanın etik standartlara, etik davranış ilkelerine uygun yürütülmesi, veri toplama aşamasına Etik Kurul Kararından sonra başlanması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, görüşme vb.) uygulama izinlerinin ilgili Kurum/Kuruluşlardan alınması ve araştırmada herhangi bir değişiklik yapılması durumunda tekrar Etik Kurula başvurulması gerekmektedir.

Adı ve Soyadı	Görevi	İMZALAR
Prof. Dr. Tuba GÜLTEKİN	Başkan	
Prof. Dr. Mine AKKAN	B. Yardımcısı	
Prof. Dr. Bahar BARAN	Üye	
Prof. Dr. Melike YİĞİT KOYUNKAYA	Üye	
Prof. Dr. Raziye ÇAKICIOĞLU OBAN	Üye	
Prof. Dr. Erkan GÖKSU	Üye	
Prof. Dr. Yaşar UYSAL	Üye	
Leyla ERTUNÇ	Sekretarya	

1324980 17 - 1324980 17 - 1324980 17